



จดหมายข่าว

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กันยายน 2532

มูลนิธิโครงการตำราฯ จัดเสวนาทางวิชาการเรื่อง รัฐประหาร 2490 : กำเนิดกลุ่มชอยราชครู

หลังจากที่มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร่วมกับ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดเสวนาทางวิชาการเรื่อง 50 ปี อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย : ทบทวนประวัติศาสตร์ คณะราษฎร ไปแล้ว สามครั้งด้วยกันในระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม 2532 โดยการเสวนาดังกล่าวนับได้ว่าประสบความสำเร็จพอสมควรเนื่องจากได้มีการถกเถียงอภิปราย และเปิดประเด็นศึกษาใหม่ ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองไทยยุค “ประชาธิปไตย” ในช่วงปี 2475 - 2490 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือประวัติศาสตร์การเมืองไทยช่วงที่ “คณะราษฎร” มีบทบาทในการต่อสู้เพื่อสถาปนา “ระบอบใหม่” ขึ้นมา (โปรดดูรายละเอียดภายในเล่ม) โครงการเสวนาทางวิชาการต่อไปของมูลนิธิโครงการตำราฯ ก็คือ การจัดเสวนาเรื่อง รัฐประหาร 2490 : กำเนิดกลุ่มชอยราชครู โดยประเด็นของการเสวนาก็คือการถกเถียงอภิปรายเกี่ยวกับยุคสมัยของ “คณะรัฐประหาร” อันมีกลุ่มชอยราชครูภายใต้การนำของจอมพลผิน ชุณหะวัณ เป็นแกนกลาง การจัดเสวนาทางวิชาการดังกล่าวจะจัดขึ้นในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2532 นี้ โดยสถานที่ที่จะแจ้งให้ทราบภายหลัง ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เจ้าของโครงการเสวนาดังกล่าวได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมกับ จดหมายข่าว สรุปได้ว่า โครงการเสวนาทางวิชาการของมูลนิธิโครงการตำราฯ เป็นโครงการระยะยาว โดยการเสวนาของเรานั้นจะจัดทั้งหัวข้อที่เป็นวิชาการโดยตรง กับหัวข้อประเภทเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ให้นักวิชาการได้มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการและสาธารณชนทั่วไป

การค้าสำเภาจีน - สยาม ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น

(Chinese Junk Trade with Siam During the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries)



เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า การค้าทางสำเภาระหว่างจีนกับสยามนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจของสยามในอดีต หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงโครงสร้างของการบริหารผลิตภัณฑ์อันเป็นมูลฐานในการแลกเปลี่ยนประเภทของบุคคลที่เข้ามาทำการค้า ตลอดจนทัศนคติของรัฐบาลที่มีต่อการค้าไว้อย่างน่าสนใจ

จัดทำโดย ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์
กรุงเทพฯ 10200
มีจำหน่ายตามร้านขายหนังสือทั่วไป

เจนนิเฟอร์ เวียน คุขแมน ผู้เขียน

ชินจิตต์ อำไพพรรณ ผู้แปล

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ

ราคา 69 บาท

บอกกล่าว : ข่าวสังคมวิชาการ

- ขอไว้อาลัยต่อการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของ เจนนิเฟอร์ เวียน คุษแมน นักวิชาการด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คนสำคัญ ผู้แต่งเรื่อง **การค้าทางเรือสำเภา จีน-สยาม ยุครัตนโกสินทร์**

และนี่เป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำของ เครก เรโนลด์ ที่มีต่อ เจนนิเฟอร์ คุษแมน “ฉันรู้จักเจนนิเฟอร์ ครั้งแรก เมื่อเราได้เรียนวิชาประวัติศาสตร์นิพนธ์ร่วมกัน ที่ คอร์เนล ภายหลังจากนั้นไม่กี่เดือน ฉันก็ได้พบว่าเธอมีอะไรหลายสิ่งหลายอย่างในตัวของเธอ และโดยแท้ที่จริงแล้ว เกือบทุกคนที่รู้จักกับเจนนิเฟอร์ก็ได้เห็นในสิ่งที่ฉันเห็น เจนนิเฟอร์มีความรักในการสอน และเธอมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเห็นนักศึกษาของเธอได้ผลิตงานชิ้นที่ยอดเยียมออกมา มีอยู่ครั้งหนึ่งฉันได้ถามเจนนิเฟอร์ถึงการเดินทางไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อเดือนมิถุนายนที่แล้ว เธอได้ตอบกับฉันว่า “แน่นอนทีเดียว เป็นเวลาที่เหลือเชื่อมาก ฉันรู้สึกรักทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นผู้คน อาหารและสภาพอากาศของแถบนี้”

๐ รายการเสวนา ๕๐ ปี อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย : ทบทวนประวัติศาสตร์คณะราษฎร ที่มูลนิธิโครงการตำราฯ และ สาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดขึ้นเมื่อศุกร์ที่ 30 มิถุนายน และศุกร์ที่ 7 กรกฎาคม ที่ผ่านมานี้ ห้องประชุมชั้น 7 ตึกอเนกประสงค์ มธ. กล่าวได้ว่า ประสบความสำเร็จเกินความคาดหมาย ทั้งจำนวนของผู้เข้าฟังที่แน่นห้องประชุม และการเข้าร่วมถกเถียงของผู้ฟังที่เป็นไปอย่างดิ้นรนกระตือรือร้น และไม่มีมิตรภาพ สมาชิกจดหมายข่าวติดตามรายงานการเสวนาได้ในฉบับนี้

ความสำเร็จของรายการเสวนาทั้ง 2 ครั้งนั้น แม้ว่าทั้ง 4 เรื่องจะยังอยู่ในแนวทางของการตรวจสอบความรู้และการสร้างสรรค์เฉพาะด้านประวัติศาสตร์การเมืองไทยยุคใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา แต่อย่างน้อยอาจหมายความว่า ทศวรรษใหม่ของประวัติศาสตร์การเมืองไทยยุคใหม่ได้เริ่มขึ้นแล้ว จากนักศึกษานักวิชาการ ที่ต่างก็ทุ่มทำงานกันอย่างเป็นอิสระ หากแต่ขาดเวทีเสนอเผยแพร่ว่า ดังนั้น มูลนิธิโครงการตำราฯ จึงมีนโยบายที่จะเป็นผู้สร้างเวที และจดหมายข่าว จะรับหน้าที่รายงานการเสวนาในทุกๆ ครั้ง เพื่อเพื่อนสมาชิกที่ไม่มีโอกาสได้เข้าร่วม

๐ “16 สิงหาคม: วันสันติภาพ” เป็นลำดับชุดที่ 2 ที่มูลนิธิโครงการตำราฯ ร่วมกับสาขาประวัติศาสตร์ มธ. จัดรายการเสวนา 2 เรื่อง ณ ห้องประชุมชั้น 5 คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. ระหว่างเวลา 13.00 - 17.00 น. เรื่องแรกเสนอโดย สุภาภรณ์ จรัสพัฒน์ **ความสัมพันธ์ไทย - ญี่ปุ่น ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒** เป็นผลงานหลังจากไปคุมตัวที่แดนซาอุระถึง 6 เดือน ตามด้วย นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ **ไทย - ญี่ปุ่น สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ จากสายตาแม่ทัพญี่ปุ่น** เพื่อหยั่งเชิงกับนักประวัติศาสตร์ไทยว่าจะยังคงปักใจเชื่อมั่นกับหลักฐานเอกสารของทูตอังกฤษ อเมริกาเพียงด้านเดียวต่อไปหรือไม่ งานนี้ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ นำอภิปราย เกรียงศักดิ์ เซษฐพัฒน์วิช ดำเนินการอภิปราย

๐ เพื่อให้ตรงกับรายการเสวนา 16 สิงหาคม ที่เน้นเรื่อง ความสัมพันธ์ไทย - ญี่ปุ่น จึงขอแนะนำหนังสือทั้งเก่าและใหม่บางเล่มที่น่าสนใจติดตาม

เล่มแรกของ ทวี อีระวงศ์เสรี. **สัมพันธ์ภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น** (กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2524, 258 หน้า) หนังสือของทวีให้ลำดับความสัมพันธ์ของสองประเทศตั้ง

แต่สมัยกรุงสุโขทัย แต่จุดเน้นอยู่ที่สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง จนถึง พ.ศ. 2520

เล่มที่สอง เป็นงานเขียนจากทัศนะชาวญี่ปุ่น โทชิฮารุ โยชิกาวา(แต่ง) อาทร พุทธธรรมสาร (แปล) **รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม และสงครามแปซิฟิก** เอกสารทางวิชาการ หมายเลข 1/2528 (ธันวาคม 2528) เป็นเอกสารของ โครงการแปลไทย - ญี่ปุ่น มูลนิธิโครงการตำราฯ ร่วมกับ มูลนิธิโตโยต้า แห่งประเทศญี่ปุ่น โยชิกาวา ได้สรุปว่า จอมพล ป.ไม่เคยคิดเลยว่าจะมีชะตากรรมร่วมกับญี่ปุ่น เขาพยายามหาวิถีทางที่จะให้ไทยและตัวเขาเองอยู่รอด ในแง่นี้เขาก็กลายเป็นนักฉวยโอกาสที่มีความยืดหยุ่น มีความสามารถในการปรับตัวสูง และมีดุลยพินิจที่ดี เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ทั้งภายในและภายนอกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว

เล่มที่สาม เป็นงานศึกษาวิจัยซึ่งตีพิมพ์ในบั้นของ กอบเกื้อ สุวรรณทัต-เพ็ชร. **นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลพิบูลสงคราม พ.ศ. 2481 - 2487**. (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532, 101 หน้า, 45 บาท) กอบเกื้อพยายามแสดงให้เห็นว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เหมาะสมกับความต้องการของชาติ และสะท้อนการสนับสนุนข้างมากในหมู่ผู้นำชาติมาโดยตลอด ทั้งเป็นการยากที่จะไม่ยอมรับว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม ประสบความสำเร็จในการพิทักษ์เอกราชและอธิปไตยของชาติ ตลอดจนการผ่อนปรนภัยสงครามที่พึงบังเกิดแก่ประเทศในช่วงสงครามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อันดับที่สี่ เป็นบันทึกความทรงจำที่น่าอ่านของ ประมูล อุทัยพันธุ์ เรื่อง **ญี่ปุ่นบุกปัตตานีเท่าที่ฉันรู้เห็น** ในวารสารราย 4 เดือน ชื่อแปลกแต่มีคุณค่า “**รัฐสมิแล**” (เป็นภาษามลายูหมายถึงสนก้านต้น) ของ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี บันทึกความทรงจำเรื่องนี้มีตีพิมพ์ในฉบับ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (ม.ค. - เม.ย. 2532) และปีที่ 12 ฉบับที่ 3 (พ.ค. - ส.ค. 2532) สนนราคาฉบับละ 15 บาท

มีวางแผนตามร้านหนังสือ ในแต่ละฉบับยังมีบทความเกี่ยวกับภาคใต้ที่เด่นๆ อีกมาก...บอกได้เพียงว่า คุ่มค่าเกินราคา

๐ พุดถึงภาคใต้แล้วก็ขอเสนอหนังสือด้านศิลปวัฒนธรรมของทักษิณได้ อีกเล่มของ ปองทิพย์ หนูหอม. **ว้ายงูละ : ศิลปะการเล่นเงาของภาคใต้**. เป็นหนังสือรายงานการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูยะลา จังหวัดยะลา (กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2531, 152 หน้า, 70 บาท) ปองทิพย์ อธิบาย “ว้ายงูละ” ว่าเป็นภาษาถิ่นที่ชาวไทยมุสลิมใช้เรียกการแสดงแบบเล่นเงาตามแบบฉบับของตนเอง ไม่ได้ใช้เรียกการแสดงแบบเล่นเงาตามแบบฉบับของชาวไทยทั่วไปที่เรียกในภาษาไทยว่า หนังตะลุง โดยสรุป **ว้ายงูละ** แปลว่าการแสดงแบบเล่นเงาเกี่ยวกับเรื่องราวของเทวดาหรือ รูปหรือหุ่นที่ทำด้วยหนังสัตว์ ซึ่งเป็นการแสดงของชาวไทยมุสลิมที่ใช้ภาษามลายู โดยเฉพาะในเขต 3 จังหวัด ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส นอกจากนี้ **ว้ายงูละ** ยังเป็นชื่อพื้นเมืองที่มีอิทธิพลในการควบคุมพฤติกรรมในวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมได้ในระดับหนึ่ง หนังสือเล่มนี้ได้บอกความหมายโดยย่อให้เราว่าการเรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน ย่อมเป็นแนวทางหนึ่งของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

๐ หนังสือใหม่ที่น่าสนใจน่ามีไว้ของ ศส สันตสมบัติ. **พรอยต์และพัฒนาการของจิตวิเคราะห์ : จากความฝันสู่ทฤษฎีสังคม**. เป็นหนังสือตำราที่ได้รับรางวัลของโครงการส่งเสริมการสร้างตำราฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ก.ค. 2532, 191 หน้า, 69 บาท) อีกเล่มของ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. **กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย : บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475 - 2530**. (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ส.ค. 2532, 206 หน้า, 100 บาท) ส่วนหนังสือที่ให้ความสนุกโดยไม่ต้อง

ทนกล่ากลืน หากได้นำได้อ่านด้วย **ชัยวัฒน์ ลิ่มเศรษฐานวัตร. จิตร ภูมิศักดิ์ ฉบับการ์ตูน** (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชาวซาร์ลี, มี.ค. 2532, 112 หน้า, 45 บาท)

๐ ฝรั่งมือหนึ่ง ไมเคิล ไรท์ เดือนกรกฎาคมจับพรอยต์มานั่งเบิ่งดูพระพิฆเนศ เทพบุตรที่ถูกประหาร เดือนสิงหาคมแปลงตนเป็นหมอฟันคิดปราบ นางนาคพระโขนง ผีสาวของไทยจบด้วยคำขู่ว่าแดกดัน แล้วคุณ ๆ จะยังไม่อยากรู้จักเขามากหรือ ใน **ศิลปวัฒนธรรม**

๐ ขอแสดงความยินดีกับ คณะกรรมการบริหาร ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ชุดใหม่ ที่ได้รับเลือกจากสมาชิกเมื่อเสาร์ที่ 5 สิงหาคม และในปีนี้มีผู้ได้รับรางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่นของสมาคมฯ 8 คนจาก 4 สาขา

สาขารัฐศาสตร์

วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์. กบฏสันติภาพ วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต ปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

เชาวนะ ไตรมาส. ความขัดแย้งจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 แนวโน้มพัฒนาการสถาบันรัฐธรรมนูญไทย. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. แนวคิดมาร์กซิสต์กับการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงในสังคมชวาในประเทศโลกที่สาม. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

สาขาประวัติศาสตร์

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. ความเปลี่ยนแปลงของสำนักทางประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ถึง พ.ศ. 2475. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมือง

ภายในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2481 - 2492. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

สาขาเศรษฐศาสตร์

นิรันดร์ ชินรัชบำรุง. การศึกษาผลกระทบของกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อการกระจายรายได้ของครัวเรือนในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ลิริ โรจน์รัตนเกียรติ. การศึกษาองค์ประกอบและมูลเหตุการพัฒนาของชุมชนเมืองในภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

Phongnarin Ratanarangsikul. Thailand and The United States Generalized System of Preferences (GSP). Faculty of Economics Thammasat University, 1989.

๐ การตรวจสอบ **“1 ปีรัฐบาลชาติชาย : อะไรได้ทำ อะไรไม่ได้ทำ?”** เป็นหัวข้อจัดขึ้นเมื่อจันทร์ 31 กรกฎาคม 2532 ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดย คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. ร่วมกับหนังสือพิมพ์มติชน และสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ขณะที่ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เสนอว่า เศรษฐกิจโลกถือเป็นโชคของรัฐบาลนี้แน่นอน รวมทั้งเป็นผลจากบารมีที่ได้จากรัฐบาลพล.อ.เปรม ด้วยส่วนรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ อรรถาธิบายอย่างเป็นประวัติศาสตร์ เพื่อชี้ว่า พล.อ.ชาติชายเข้ามาเป็นรัฐบาลในช่วงที่เศรษฐกิจโลกฟื้นตัวและนักวิชาการท่านอื่นๆ ก็มักสรุปในทำนองเดียวกัน ดังนั้น “No problem” ของนายกรัฐมนตรีที่ต้องการสร้างเกียรติประวัติอันดงามให้แก่วงศ์ตระกูลก็มีความหมายว่า “ยังไม่ได้ทำอะไร”

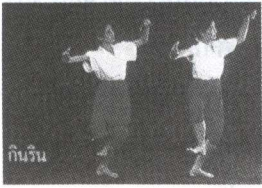
สื่อการสอน

สไลด์ประกอบเทปบันทึกเสียงคำบรรยาย

ดนตรี-นาฏศิลป์

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

จริยศึกษา



รำแม่บท

เนื้อหาสาระของภาพสไลด์ชุดนี้ว่าด้วยเรื่องเพลงแม่บทเพื่อเรียนรู้ท่าทางทั้ง 18 ท่าประวัติความเป็นมาของรำไทย ชื่อท่ารำในรำแม่บท และความแตกต่างระหว่างท่ารำตัวพระท่ารำตัวนางของแต่ละท่า



รำมาตรฐาน

เนื้อหาสาระของภาพสไลด์ชุดนี้ว่าด้วยเรื่องประวัติความเป็นมาของรำไทยและรำมาตรฐานท่ารำต่าง ๆ ที่ใช้ในแต่ละบทเพลง และลักษณะของท่ารำตามเนื้อร้องของแต่ละเพลงตามจังหวะและเนื้อเพลง



นาฏยศัพท์

เนื้อหาสาระของภาพสไลด์ชุดนี้ว่าด้วยเรื่องการฝึกหัดท่านาฏยศัพท์ต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็นลักษณะต่างๆ คือ การจับ การตั้งวง การส่าย สะบัดมือ ฉายมือ รummมือ ท่าโบก ทำกรายมือ ปาดแขน ลักคอก กระพายไหล่ การยกเท้า การก้าวเท้า



การปฏิบัติต่อพระสงฆ์

เนื้อหาสาระของภาพสไลด์ชุดนี้ว่าด้วยเรื่องความหมายของพระสงฆ์ ระเบียบปฏิบัติการไปพบพระสงฆ์ ที่วัด การแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ การจัดเตรียมสถานที่ เพื่อต้อนรับพระสงฆ์ในงานพิธีทางศาสนา การปฏิบัติตนเมื่อเมื่อพบพระสงฆ์ในโอกาสต่างๆ

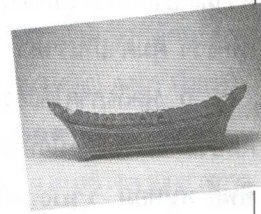


การทำบุญ

เนื้อหาสาระของภาพสไลด์ชุดนี้ว่าด้วยเรื่องความหมายและความมุ่งหมายของการทำบุญ วิธีการเตรียมตัวและวิธีปฏิบัติในการทำบุญ วิถีการเตรียมตัว กรวดน้ำหลังการทำบุญ ใส่บาตร ระเบียบปฏิบัติในการประเคนและถวายสิ่งของต่อพระสงฆ์ วัตถุสิ่งของที่สมควรและไม่สมควรประเคนถวายแด่พระสงฆ์ วิธีการประเคนถวายพระสงฆ์สำหรับชายและหญิง

การจัดที่บูชาพระ

เนื้อหาสาระของภาพสไลด์ชุดนี้ว่าด้วยเรื่องความสำคัญของศาสนาพุทธ การจัดที่บูชาพระรัตนตรัย องค์ประกอบต่างๆ ที่ใช้บูชา การจัดโต๊ะหมู่บูชา การจัดวางเครื่องบูชา การแสดงความเคารพด้วยการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ ทั้งสำหรับชายและหญิง



เครื่องดนตรีไทย

เนื้อหาสาระของภาพสไลด์ชุดนี้ว่าด้วยเรื่องกำเนิดดนตรีไทย และการพัฒนาทางด้านดนตรีจนถึงปัจจุบัน ความแตกต่างของดนตรี 4 ภาค การแบ่งประเภทเครื่องดนตรีของไทย เครื่องดนตรีประเภทต่างๆ และลักษณะการใช้บรรเลง

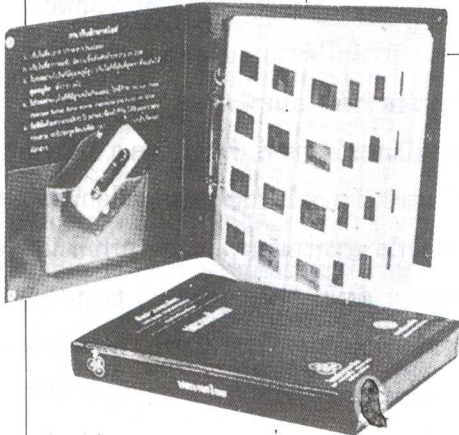


งานบริการ

เนื้อหาสาระให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องพื้นฐานอาชีพงานบริการในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ฯลฯ ในด้านงานบริการจัดและคอยผมเด็กกว่าด้วย การใช้เครื่องมือ ความรู้ทั่วไปในการตัดผมเด็ก ขั้นตอนการตัดและคอย และการรักษาความสะอาด

การละเล่นพื้นบ้านภาคต่าง ๆ

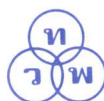
เนื้อหาสาระของภาพสไลด์ชุดนี้ว่าด้วยเรื่องความหมายของการละเล่นพื้นบ้าน ลักษณะเฉพาะของการละเล่นแต่ละภาค การละเล่นพื้นบ้านของแต่ละภาค ลักษณะการละเล่น จุดมุ่งหมายและวิธีการเล่นของแต่ละการละเล่น



สไลด์-เทปแต่ละชุด ตลอดจนเอกสารคำบรรยายประกอบภาพและบทความพิเศษสำหรับครูผู้สอน จะบรรจุรวมกันอยู่ในกล่องบุพลาสติกอย่างดี เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนย้าย และรักษาคุณภาพของสไลด์-เทปไม่ให้เสื่อมสลายไปก่อนเวลาอันควร

สไลด์ประกอบคำบรรยายเพื่อการศึกษา

สไลด์ประกอบเสียงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาด้านสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญและให้คุณค่าต่อการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระและจุดประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปัจจุบัน ภาพถ่ายของจริง แผนภูมิ และภาพวาดที่ปรากฏประกอบเทปเสียงคำบรรยาย ย่อมเป็นกิจกรรมของการเรียนการสอนที่ช่วยเร้าความสนใจและเพิ่มพูนความรู้ได้โดยชัดเจน-ลึกซึ้งยิ่งกว่า



ไทยวัฒนาพานิช

๕๙๙ ถนนไมตรีจิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
โทรศัพท์ ๒๒๑๐๑๑๑-๔

แนะนำหนังสือ

สังคมไทยในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 - 2418

ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์

แต่ง

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ 2 2527 359 หน้า ราคา 65 บาท

หนังสือเรื่องนี้จัดด้วยหลักฐานและข้ออ้างอิงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งผู้เขียนใช้วิเคราะห์สภาพสังคมไทยในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยกล่าวถึง ฐานะบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่าง พระมหากษัตริย์ ขุนนาง ไพร และทาส ไว้อย่างชัดเจน ทั้งสะท้อนให้เห็นว่า การดำรงอยู่ของระบบศักดินานั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานการผลิตและการเป็นทาสของไพร่ พระมหากษัตริย์ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระองค์อาศัยหลักธรรมราชาและราชอาญา ปกครองขุนนางข้าราชการ ขณะเดียวกันขุนนางศักดินาก็ใช้หลักพระเดชพระคุณต่อไพร่และทาสลงมาเป็นทอดๆ ทั่วประเทศ จนทำให้ระบบศักดินาไทยมีลักษณะ รวมศูนย์อำนาจเข้าสู่เมืองหลวง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เป็นผลสำเร็จจึงมักเกิดขึ้นในเมืองหลวงเป็นสำคัญ และในฐานะที่ไพร่เป็นพลังพื้นฐาน ของอำนาจการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของปริมาณไพร่จึงมีผลกระทบต่ออำนาจของขุนนาง เชื้อพระวงศ์ พระมหากษัตริย์ และกระเทยกระเทือนต่อเอกราชของชาติด้วย

ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย

นาฏวิภา ขลิตานนท์

แต่ง

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2524 356 หน้า ราคา 25 บาท

หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาแนวการเขียนประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ด้วยความพยายามที่จะ เข้าใจถึงความต่อเนื่องและวิวัฒนาการของการเขียนประวัติศาสตร์ไทยในช่วงเวลาดังกล่าวเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนศึกษาค่านิยม สำนักทางประวัติศาสตร์ของ ผู้บันทึก และปัจจัยอันอาจมีอิทธิพลต่อการเขียนประวัติศาสตร์ไทยแต่ละสมัย ด้วยหวังว่าการพยายามเข้าใจแนวความคิดและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของคน ในแต่ละยุคอาจช่วยให้เข้าใจความหมาย วัตถุประสงค์ จินตนาการ และประสบการณ์ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นงานเขียนประวัติศาสตร์แต่ละชิ้น อันอาจเป็นการเริ่มต้น ที่ดีที่จะสามารถใช้เอกสารนั้นๆ ได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ ทั้งยังมีผลให้มองเห็นภาพในอดีตของแต่ละสมัยชัดเจนขึ้นด้วย

หลวงวิจิตรวาทการ กับ ละครประวัติศาสตร์

ประอรรัตน์ บุรณมาตร์

แต่ง

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2528 320 หน้า ราคา 40 บาท

หนังสือเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นถึง ภาพสะท้อนจากยุคเชื้อผู้นำ ชาติพันธุ์ ในบทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการ ปลุกฝังความคิด “ชาตินิยม” และ “แผนการรวมเผ่าไทย” ไปสู่ความเป็นมหาอำนาจ โดยอาศัยศิลปะการละครเป็นเครื่องมือทางการเมืองสำหรับปลุกจิตสำนึก ประชาชนในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ประอรรัตน์ บุรณมาตร์ ผู้เขียนหนังสือเรื่องนี้ได้ศึกษาและวิเคราะห์ให้เห็น อิทธิพลทางการเมืองสมัยนั้นที่มีต่อละครประวัติศาสตร์ ประกอบกับ พื้นภูมิหลังของหลวงวิจิตรวาทการ นับตั้งแต่ยังเด็กจนกระทั่งได้เข้าสู่ตำแหน่งรัฐมนตรีในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ช่วงชีวิตตกต่ำหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และก้าวขึ้นตำแหน่ง ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

ความผูกพันต่อนโยบายการเมืองอย่างเหนียวแน่น ทำให้บทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการมีปัญหาการศึกษาหลายประการ ซึ่งผู้เขียน ได้วิเคราะห์ทั้งในด้านโครงสร้างของเรื่อง บทสนทนาของตัวละคร จาก ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับฉาก และข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ความงามด้าน วรรณศิลป์ ทั้งได้สรุปอิทธิพลของบทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการต่อสังคมไทยในท้ายเล่มอีกด้วย

บอกกล่าว (ต่อจากหน้า 3)

0 เอดส์ เป็นประเด็นสำคัญอันหนึ่งที่ชาวนิวทรี เกษตรศิริ ชี้ว่า “จากการที่ไทยเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวมากเพื่อให้ได้กำไรส่วนเกินมาก โอกาสที่ไทยจะเป็นศูนย์ของโรคเอดส์จึงมีสูงมาก” ถ้านำไปเปรียบเทียบกับโรคห่าระบาดในประวัติศาสตร์ไทยที่ทำให้คนครึ่งค่อนเมืองล้มหายตายจาก แต่ “ห่า” มาแล้วก็จากไป ส่วนเอดส์แพร่กระจายทวีคูณ ชาวนิวทรี เรียกโรคนี้ว่า “โรคประชาธิปไตย”

0 ด้วยความเศร้ากับชาวบ้านห้วยแก้ว อำเภอสันกำแพง เชียงใหม่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ พูดถึงเรื่อง “สิทธิเสรีภาพของประชาชนในปีแรกของรัฐบาลชาติชาย” ไว้ว่า “เมื่อพูดถึงปัญหาสิทธิเสรีภาพ มักเข้าใจกันง่าย ๆ แต่เพียงสิทธิเสรีภาพทางการเมือง และเกณฑ์สำหรับวัดสิทธิเสรีภาพในสังคม ก็มักจะพุ่งเล็งไปที่บทบัญญัติในกฎหมาย เพราะบทบัญญัติในกฎหมายเป็นเกณฑ์ที่วัดได้ง่ายและชัดดี... (แต่) ภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมายอันเดียวกัน สิทธิเสรีภาพที่ได้รับการประกันจากกฎหมาย มีความหมายในทางปฏิบัติต่อชีวิตของคนในสถานภาพต่าง ๆ ไม่เสมอเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะการใช้สิทธิเสรีภาพนั้นมีเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจกำกับอยู่เสมอ ...โดยไม่ต้องสรุปก็เห็นได้ว่าภายใต้รัฐบาลชุดนี้ สิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ได้รับการประกันอย่างมั่นคงขึ้น หรือมีการขยายสิทธิเสรีภาพเพิ่มขึ้น ไม่ว่าในแง่การรับรองโดยกฎหมายหรือในแง่ปฏิบัติ... ไม่มีเหตุผลอะไรที่พึงหวังจากรัฐบาลชุดนี้ได้ในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาแต่ต้นแล้ว”

ถึง เพื่อนสมาชิกจดหมายข่าว

เกือบ 3 ปีที่จดหมายข่าว ได้ทำหน้าที่ในการเผยแพร่งานของมูลนิธิโครงการตำราฯ และติดตามความก้าวหน้า ความเคลื่อนไหวในวงวิชาการให้แก่เพื่อนสมาชิก ในขณะที่เรากำลังจะก้าวไปสู่ปีที่ 4 คณะผู้จัดทำจึงได้ใส่ใจว่า

เพียงความเคลื่อนไหว

รายงานการเสวนาเรื่อง

50 ปี อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย :

ทบทวนประวัติศาสตร์คณะราษฎร*

ศุกร์ที่ 30 มิถุนายน 2532

กำเนิดประชาธิปไตยไทย : คำอธิบายสองแนวทาง

ธงชัย วินิจจะกุล

ธงชัย วินิจจะกุล เป็นอาจารย์ประจำสาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มธ. ได้เสนอว่า การศึกษาและอธิบายภูมิหลังทางสาเหตุและลักษณะของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งปรากฏออกมาทั้งในรูปหนังสือ บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ และเป็นตำราแก่นักศึกษาหลายระดับ ดังจะพบได้ในงานเขียนของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, สนธิ เตชานันท์, ชาวนิวทรี เกษตรศิริ, เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ เป็นต้น จะพบว่าเรื่องดังกล่าวมีการอธิบายออกมาแตกต่างกันที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ กล่าวคือ ระหว่างแนวการอธิบายว่า ประชาธิปไตยเป็นผลจากการเตรียมการอย่างเป็นลำดับขั้นค่อยเป็นค่อยไปของพระมหากษัตริย์ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา กับ ประชาธิปไตยไทยเป็นปรากฏการณ์ที่หลีกเลี่ยงได้ยากเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมขนาดใหญ่ก่อนหน้า พ.ศ. 2475 และคณะราษฎรเป็นกลุ่มที่นำระบอบใหม่มาให้แก่ประเทศไทย

เนื่องจากได้มีการจัดทำวิดีโอเทปเกี่ยวกับกำเนิดประชาธิปไตยอยู่ 2 ชุด ที่ต่างเป็นตัวแทนของการอธิบายทั้ง 2 แนวทางในข้อเขียนได้อย่างดี ดังนั้น ธงชัยจึงเลือกใช้ “สื่อ” วิดีโอเทปทั้ง 2 ชุดมาเปิดให้ผู้ร่วมเสวนาได้ชมวิดีโอเทปเรื่องแรกชื่อ “พระที่นั่งอนันตสมาคม” จัดทำโดยงานพิพิธภัณฑ์ รัฐสภา เมื่อปี 2527 ความยาวประมาณครึ่งชั่วโมง วัดอุปประสงค์การจัดทำคือต้องการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐสภาและระบอบประชาธิปไตยของไทย

ที่ผ่านมาเราสามารถตอบสนองให้แก่เพื่อนสมาชิกได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร หวังว่าเพื่อนสมาชิกคงจะไม่ปล่อยให้เราคิดอย่างเดียวดาย เพียงแต่ช่วยส่งโปรชนียบัตร เพียงท่านละ 1 ใบ ไม่ว่าจะเป็นการตีวิจารณ์ หรือแม้กระทั่งกล่าวบอกข่าวสารที่น่าสนใจในถิ่นฐานที่ท่านอยู่ ไม่ว่าจะในด้านวิชาการหรือศิลปวัฒนธรรม เราก็จะขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

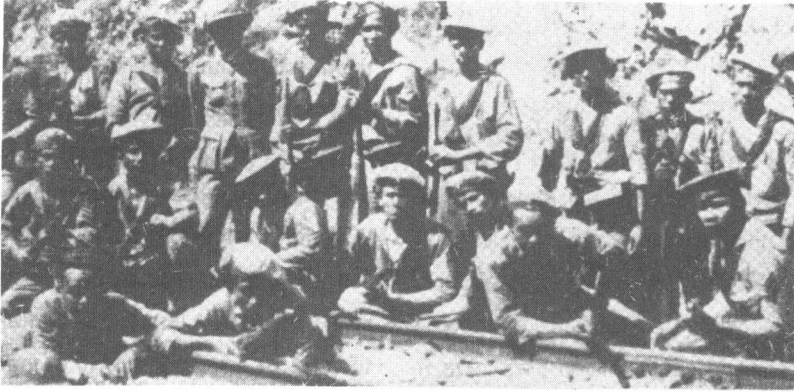
คณะผู้จัดทำ

ประเด็นที่ผู้เสนอต้องการแสดงให้เห็น คือ ความแตกต่างของ 2 แนวทางข้างต้นนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงความแตกต่างในรายละเอียดของปรากฏการณ์ แต่ภายใต้ทัศนะและกรอบการอธิบายที่ต่างกัน ความจริงถูกนำเสนอออกมาแตกต่างกันก็โดยอาศัยโครงเรื่องที่แน่นอนหนึ่ง ๆ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “ความรู้ของเราเกี่ยวกับกำเนิดประชาธิปไตยในขั้นสุดท้ายเป็นผล (effect) ของการวางโครงการเรื่องและกรรมวิธีการถ่ายทอด (representation) สิ่งที่เราเชื่อว่าเป็นความจริงออกมาในรูปลักษณะที่ต่างกันนั่นเอง”

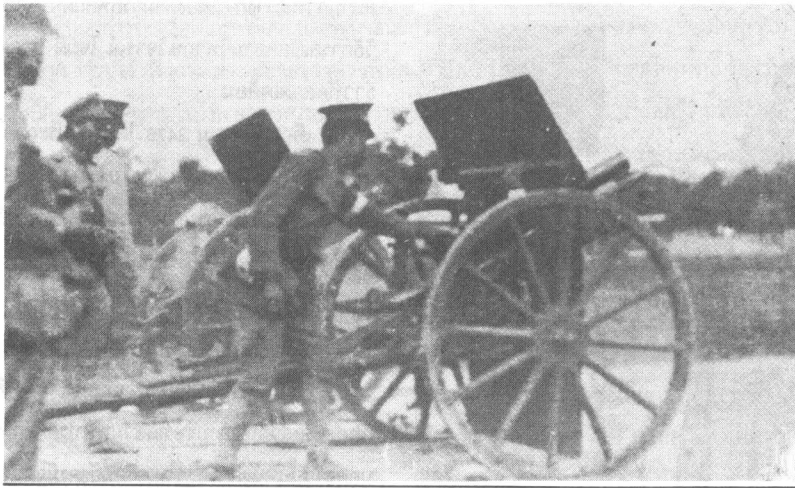
จากการเสนอ บทบาทของธงชัยไม่ใช่เป็นผู้เสนอ “ความจริง” ของการอธิบายทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นบทบาทของผู้ต้องการแสดงให้เห็นถึงเบื้องหลังของการอธิบาย “ความจริง” ที่แตกต่างกัน 2 ชุด อันเนื่องจากการวางโครงเรื่อง หรือ plot ที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเสนอผ่านสื่ออะไรก็ตาม

*การเสวนาทางวิชาการนี้จัดโดย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร่วมกับ สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันศุกร์ที่ 30 มิถุนายน 2532 และวันศุกร์ที่ 7 กรกฎาคม 2532 ณ ห้องประชุมชั้น 7 ตึกอเนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กำลังหนุนฝ่ายรัฐบาลเข้าประจำแนวที่ตั้งที่สะพานรถไฟข้าม คลองบางเขน



กองปืนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลกำลังทำการยิงแนวข้าศึกที่ บางซื่อ



วิถีโอเทปเรื่องที่สองชื่อ **"แรกเริ่มประชาธิปไตย"** จัดทำโดยสมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย เมื่อปี 2527 ความยาวประมาณ 28 นาที วิดีอุประสงค์ในการจัดทำเพื่อเป็นบริการของสมาคมฯ แก่สมาชิกและผู้สนใจ โดยเฉพาะเพื่อเป็นสื่อการศึกษาแก่ครูอาจารย์ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

เทปทั้งสองแม้จะเล่าเรื่องความเป็นมาของระบอบประชาธิปไตยไทย แต่อย่างใดได้เน้นแจ่มแจ้งให้เห็นถึงความแตกต่างกันทางด้านโครงสร้าง และประเด็นของเรื่องตั้งแต่เริ่มไปจนจบ

เรื่อง **"พระที่นั่งอนันตสมาคม"** อธิบายว่า ประชาธิปไตยเป็นการเตรียมการอย่างเป็นลำดับขั้นของพระมหากษัตริย์ เป็นเจตนารมณ์ของผู้นำในระบอบเก่า ค่อย ๆ ทยอยกันที่ระบอบการปกครองที่ระบอบราชทานรัฐธรรมนูญปี 2475 จึงนับได้ว่า พระราชภารกิจในด้านนี้บรรลุจุดมุ่งหมายดังพระราชปณิธานในที่สุด เหตุการณ์เมื่อ 24 มิถุนายน 2475 เป็นเพียงภาพชัดแจ้งหะไม่ภาพที่ฉายผ่านไปอย่างรวดเร็ว ปราศจากคำบรรยายใด ๆ มากไปกว่าว่าได้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นมา

เรื่อง **"แรกเริ่มประชาธิปไตย"** อธิบายว่า 2475 เป็นเหตุการณ์ที่หลีกเลี่ยงได้ยาก เป็นผลจากการ

เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และคณะราษฎรเป็นผู้นำมา โดยเริ่มต้นที่ ภาวะเศรษฐกิจสังคมและการเข้ามาของเซอร์จอห์นบาวริง ภาพของผู้นำไทยในระบอบเก่าได้รับการฉายผ่านไปอย่างรวดเร็วเพียง 3 ภาพต่อเนื่องกัน เหตุการณ์ 24 มิถุนายน เป็นประเด็นใหญ่ของเรื่องที่บรรยายรากฐานทางสังคมและผู้ผลักดันกระบวนการ คือ คณะราษฎรอย่างละเอียด โดยใช้เวลาประมาณครึ่งหนึ่งของเทปทั้งหมด พระที่นั่งอนันตสมาคมถูกกล่าวถึงเพียงในฐานะสถานที่ควบคุมตัวพวกเจ้านายในวันนั้น รัฐธรรมนูญได้ถูกทำให้กลายเป็นของประชาชน โดยการใช้นี้คำว่า "ถวาย" ให้ทรงลงพระปรมาภิไธยก่อนที่จะ **"พระราชทาน"** จบลงด้วยกบฏบวรเดชที่ดูเหมือนจะทำให้ประชาธิปไตยไทยเต็มไปด้วยความระหกระเหินมาถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างกันด้านอื่น ๆ อีก ซึ่งเป็นเรื่องเทคนิคในการสร้างตั้งแต่การถ่ายทำจากภาพทั้งประกอบการบรรยายและดนตรี การเลือกใช้สัญลักษณ์ ภาพ เสียง จังหวะ ส่วนงานการบรรยาย ในขณะที่เทปเรื่องแรกสามารถสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชมและพระที่นั่งอนันตสมาคมได้เป็นสัญลักษณ์ที่ดีที่สุดใน การแสดงความผูกพันระหว่างประชาธิปไตยกับสถาบัน

พระมหากษัตริย์ ส่วนเทปชุดหลังภาพและเสียงดนตรีของ วิดีโอชุดจะไม่ได้อย่างงดงามเท่าชุดแรก และจะพบการเล่าเรื่องที่ค่อนข้างแห้งแล้งเหมือนบทความในวารสารวิชาการ

เมื่อจบการนำเสนอ ชาญ แก้วชูโส ได้ให้ข้อสังเกตว่า วิดีโอส่วนแรกใช้คำว่า **"คณะราษฎร"** (คณะ-ราด) ส่วนหลังใช้คำว่า **"คณะราษฎร"** (คณะ-ราด-สะ-ดร) ความที่ถูกต้องคือต้องเรียกว่า **"คณะ-ราด-สะ-ดร"** ขอฟากไว้ให้นักศึกษานักวิชาการใช้กันให้ถูกต้อง

นักศึกษาท่านหนึ่งเสนอความเห็น ว่า วิดีโอ 2 ชุดนี้เป็นความแตกต่างของกรอบวิคิด ส่วนหลังเป็นวิคิดของปัญญาชนที่คิดว่าคนดูนั้นเป็นผู้ที่มีเหตุผล จึงจับใส่แต่ข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผลกันตลอด และละเลยเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก ขณะที่ส่วนแรก เป็นตัวแทนของปัญญาชนที่รักษาระบบ ขณะเดียวกันเขาก็เข้าใจว่าเขาจะถ่ายทอดอย่างไรถึงจะให้คนคล้อยตาม

ผู้เสนอได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า เมื่อแต่ละคนยืนอยู่บนความจริงหรือความเชื่อคนละแบบ หรือเมื่อแต่ละคนยืนอยู่บนวิคิดคนละทาง วิคิดต่อเรื่อง 2475 จึงปรากฏออกมาถึงความแตกต่างกันทางโครงสร้างภายใต้โครงสร้างแบบวิดิโอส่วนแรก จากการที่ดูมาก ๆ เข้า อ่านมาก ๆ เข้า อย่างไม่รู้ตัวก็เกิดอนุสาวรีย์ ร. 7 ถ้าภายใต้บริบทที่ 2475 เป็นแบบวิดิโอส่วนหลัง คุณคิดว่า จะเกิดอนุสาวรีย์ ร. 7 ได้ไหม อนุสาวรีย์นี้เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลคึกฤทธิ์ ซึ่งการเกิดอนุสาวรีย์นี้ก็ต้องมีบริบททางความคิดแบบวิดิโอส่วนแรกพอสมควร

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ แสดงความเห็น ว่า วิดีโอชุดแรกเป็นตัวแทนของคณะเจ้าชุดหลังเป็นตัวแทนของคณะราษฎร คิดว่าคณะเจ้ากับคณะราษฎรมีความได้เปรียบเสียเปรียบทางด้านวัฒนธรรมกันไม่น้อย ถ้าดูในงานศิลปะ ในด้านหนึ่งความลุ่มลึกทางวัฒนธรรมของคณะเจ้ามีสูงมาก ขณะที่คณะราษฎรเป็นชนชั้นกลางเป็นกลุ่มที่เพิ่งขึ้นมาใหม่ ๆ ดังนั้นจึงยังไม่มีวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งอะไร และได้สรุปในตอนท้ายว่า ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่สำคัญมาก เมื่อถ้าจะมีการถ่ายทอดเรื่องเดียวกันนี้ และคิดว่าผู้ที่ต้องการต่อสู้อีกด้านหนึ่งต้องคำนึงถึง ไม่ใช่ว่าสังคมจะ แล้วจะต้องชนะเสมอไป

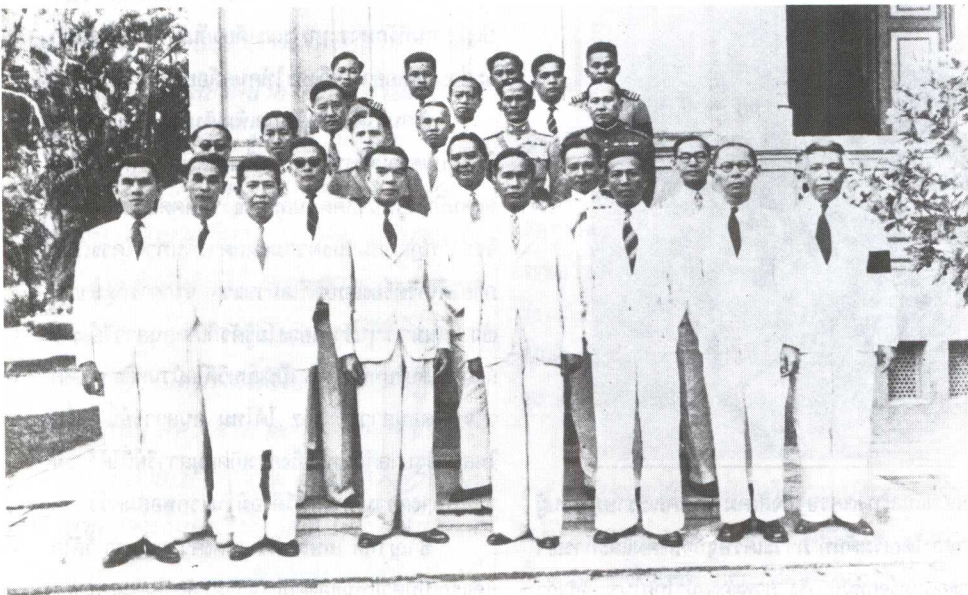
ถนอมสุข นุ่มนนท์ กล่าวว่า คิดว่าเพื่อความเป็นธรรม เราก็มีอคติเหมือนกัน เราไม่ได้สงสัยที่วิดิโอส่วนสองเสนอ เราก็เห็นว่าทุกอย่างเป็นความจริง อย่างเช่นข้อสงสัยที่ว่า คณะราษฎรมีหรือเปล่า และมีมานานแค่ไหนอย่างไร

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ กล่าวว่า เมื่อตนกลับไปนั่งอ่านหนังสือเกี่ยวกับ 2475 ใหม่ในช่วงที่ผ่านมา ก็สามารถตั้งข้อสงสัยได้เป็นจำนวนมากเช่นกัน และคิดว่าความรู้เกี่ยวกับ 2475 จะต้องยกเครื่องดูกันใหม่ ●

คณะราษฎรกับหนังสือพิมพ์

รัตนา เมฆนันทไพศิฐ

รัตนา เมฆนันทไพศิฐ เพิ่งจบการศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มธ. และทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องพระราชบัญญัติการพิมพ์ ได้เสนอว่าปัญหาระหว่างคณะราษฎรกับหนังสือพิมพ์ 2475-2484 นั้น มักจะใช้ประเด็นการจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์มาเป็นปัจจัยการพิจารณาที่สำคัญ คือ พิจารณาว่าคณะราษฎรเป็นฝ่ายกระทำเพียงด้านเดียว โดยไม่ได้พิจารณาถึงบริบททางการเมืองในขณะนั้น และการกระทำของหนังสือพิมพ์บางฉบับ ดังนั้นที่ผ่านมามจึงนำไปสู่การสรุปว่า ในช่วงประมาณสองปีแรก คือ 2475-2476 ที่หนังสือพิมพ์ถูกปิดกว่า 10 ฉบับ คณะราษฎรจึงเป็นเผด็จการ



คณะรัฐมนตรี สมัยพันเอก หลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

รัตนา ได้แสดงให้เห็นว่า หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 คณะราษฎรต้องประสบกับปัญหาความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองกับกลุ่มบุคคลที่ยังมีความนิยมต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งปรากฏออกมาหลายรูปแบบ ทั้งการใช้เล่ห์กลทางการเมือง การใช้กำลังอาวุธ รวมทั้งการต่อสู้ทางการเมืองโดยผ่านหนังสือพิมพ์

ความจริงแล้ว ภายใต้สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ก็ได้แสดงออกถึงการที่จะควบคุมหนังสือพิมพ์อยู่แล้ว กล่าวคือ ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการออก พระราชบัญญัติสมุด เอกสารและหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2465 เป็นฉบับแรก พรบ.ฉบับนี้ได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการให้หรือถอนใบอนุญาตแก่เจ้าของโรงพิมพ์ทั้งชั่วคราวและตลอดไป รวมทั้งให้อำนาจในการหยุดการพิมพ์ แทนวิธีการเดิมที่รัฐบาลระบอบเก่าควบคุมหนังสือพิมพ์บางฉบับโดยการซื้อกิจการและให้เงินอุดหนุนแก่หนังสือพิมพ์ แต่จากช่องโหว่ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิทธิสภาพนอก

อาณาเขต ซึ่งทำให้หนังสือพิมพ์หลบเลี่ยงได้ จึงได้มีการออก พรบ.เกี่ยวกับการพิมพ์ฉบับใหม่เมื่อปี 2470 โดยแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายการพิมพ์ฉบับแรกเพื่อการควบคุมหนังสือพิมพ์ที่รัดกุมยิ่งขึ้น

การปฏิวัติเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ฝ่ายพระบรมราชวงศ์และข้าราชการบางกลุ่ม ดังนั้นปรากฏการณ์ของชาวลือจึงมีมาตลอดว่า จะมีเจ้านายบางพระองค์นำกำลังจากต่างจังหวัดมาปราบ คณะราษฎร จากสภาพดังกล่าว ทำให้คณะราษฎรระมัดระวังต่อสถานการณ์ทางการเมืองเป็นอย่างมาก รวมไปถึงการเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์

วิธีการแรกที่คณะราษฎรใช้ก็คือ การขอความร่วมมือจากหนังสือพิมพ์ว่า ไม่ควรลงข้อความที่ก่อให้เกิดความรำคาญ แดกความสามัคคีระหว่างกลุ่มเจ้ากับคณะราษฎร และข้อความที่เป็นความลับ จากนโยบายดังกล่าว หนังสือพิมพ์หลักเมือง และ หนังสือพิมพ์ 24 มิถุ-

นายน จึงเป็น 2 ฉบับที่ต้องถูกถอนใบอนุญาตเป็นการชั่วคราว โดยมีข้อเขียนที่ก่อให้เกิดความรำคาญดังกล่าว หากพิจารณาจากส่วนหนังสือพิมพ์แล้ว โดย

ส่วนใหญ่สนับสนุนคณะราษฎรและการปฏิวัติ แต่มีหนังสือพิมพ์บางฉบับแสดงท่าที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับคณะราษฎร และได้เป็นเครื่องมือการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มกษัตริย์นิยม โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ในเครือบริษัทปริเปรส ที่มีอยู่ 3 ฉบับ ได้แก่ บางกอกเดลิเมล์ กรุงเทพฯ เดลิเมล์ และ เสรีภาพ หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ฉบับนี้ได้กลายเป็นปัญหาแก่คณะราษฎรตลอดในช่วงที่สถานการณ์ทางการเมืองสามารถพลิกผันได้ โดยการใช้วิธีการลงข้อความวิพากษ์วิจารณ์ โจมตี ตลอดทั้งเสนอข่าวที่คลาดเคลื่อน

เดือนกันยายน 2475 ได้มีการประกาศใช้ พรบ.เกี่ยวกับการพิมพ์ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2475 โดยให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการตรวจข่าว แต่หนังสือพิมพ์ก็สามารถจะอุทธรณ์ไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้

หลังเหตุการณ์กบฏบวรเดชที่นำโดยกลุ่มเจ้าพระยาศรภัยพิพัฒน์ และ นายหลุย ศิริวัต ซึ่งทั้งสองเป็นบุคคลสำคัญของบริษัทสยามปริเปรสก็ถูกจับกุมด้วย นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ในเครือนี้ยังคงมีจุดมุ่งหมายก่อความไม่สงบให้แก่บ้านเมืองเช่นเดิม เจ้าหน้าที่จึงมีคำสั่งปิดกรุงเทพฯ เดลิเมล์โดยไม่มีการนัด เป็นผลให้หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ต้องยุติการออกจำหน่ายโดยสิ้นเชิง

กบฏบวรเดชมีผลให้ทางฝ่ายรัฐบาลเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องคงอำนาจควบคุมหนังสือพิมพ์เอาไว้ โดยออก พรบ.เกี่ยวกับการพิมพ์ฉบับใหม่ พ.ศ. 2476 ขณะที่ก่อนหน้าเหตุการณ์นั้น รัฐบาลมีนโยบายให้มีการทบทวนชำระสะสางเกี่ยวกับ พรบ.การพิมพ์ เพื่อให้เสรีภาพแก่การพิมพ์มากขึ้น

เมื่อสถานการณ์หลังกบฏบวรเดชผ่อนคลายลง ก็เกิดความตื่นตัวเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในหมู่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อแก้ไขความเข้มงวดของพรบ.การพิมพ์ โดยเสนอร่าง พรบ.ฉบับใหม่เข้าสู่การพิจารณาของสภา และในที่สุดก็มีการใช้ พรบ.การพิมพ์ฉบับใหม่ พ.ศ. 2484 ซึ่งได้ผ่อนคลายความเข้มงวดเรื่องการขอใบอนุญาต แต่กลับยังคงอำนาจการตรวจข่าวก่อนโฆษณาแก่เจ้าพนักงานไว้ อย่างไรก็ตาม พรบ.การพิมพ์ฉบับใหม่นี้ ยังไม่สามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจนนักว่า รัฐบาลจะใช้ควบคุมหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวดอย่างไร เพราะสถานการณ์ทางการเมืองได้เปลี่ยนไปอีกลักษณะหนึ่ง คือ การเข้าร่วมสงครามโลกของประเทศไทย ●

ศุกร์ที่ 7 กรกฎาคม 2532

คดีกบฏ พ.ศ. 2482 : บทสรุปของการต่อสู้ทางการเมืองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ กำลังศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มธ. ได้เสนอว่า คดีกบฏ 2482 ซึ่งเป็นคดีที่ได้มีการจับกุมตรวจค้นผู้ต้องหาเมื่อปลายเดือนมกราคม 2481 และศาลพิเศษได้ตัดสินปล่อยตัวพ้นข้อหา 7 คน จำคุกตลอดชีวิต 22 คน ประหารชีวิต 21 คน แต่ลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต 3 คน ในข้อหาที่คิดจะก่อการไม่สงบแก่ชาติ และจะประทุษร้ายคนสำคัญในคณะรัฐบาลหลายคนด้วยกัน เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลนอกวิถีทางรัฐธรรมนูญ โดยคิดจะอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ หรือ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต มาเป็นพระมหากษัตริย์สืบต่อไป ดังนั้นข้อสรุปเดิมต่อเหตุการณ์ครั้งนี้คือ จากการที่ฐานอำนาจทางการเมืองของหลวงพิบูลสงครามซึ่งเพิ่งขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรียังไม่มั่นคง จึงเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ผลักดันให้หลวงพิบูลเลือกเอาวิธีการกำจัดปรปักษ์ทางการเมืองและต้องสงสัยว่าจะเป็นปรปักษ์ทางการเมืองด้วยวิธีการที่เฉียบขาดและรุนแรง หรืออีกนัยหนึ่ง หลวงพิบูลสงครามเป็นเผด็จการ

ผู้เสนอไม่เห็นด้วยกับข้อสรุปข้างต้น แต่ได้เสนอว่า คดีกบฏ 2482 เป็นปัญหาสืบเนื่องของความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระหว่างกลุ่มอำนาจเก่า ที่มุ่งหวังฟื้นฟูสิทธิและพระราชอำนาจของสถาบันกษัตริย์ให้มีบทบาททางการเมืองในทางนิตินัยมากขึ้นภายใต้ชื่อของระบอบรัฐธรรมนูญ และอาจกลับไปได้ถึงการเปลี่ยนแปลงกลับไปสู่ระบอบการปกครองแบบเก่า กับ กลุ่มอำนาจใหม่หรือคณะราษฎรที่ยืนยันถึงการมีรัฐธรรมนูญ การมีสภาผู้แทนราษฎร และยืนยันอย่างหนักแน่นว่า สถาบันกษัตริย์เป็นเพียงสถาบันอันเป็นสัญลักษณ์ที่ควรได้รับการเคารพเชิดชูของประเทศเท่านั้น โดยมีความเกี่ยวพันกับปัญหาความขัดแย้งภายในคณะราษฎร ตลอดทั้งปัจจัยของสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เป็นตัวเร้าที่ทำให้มีการยุติสภาวะการต่อสู้ขัดแย้งนอกระบบสภาผู้แทนราษฎรด้วยวิธีการที่รุนแรง

ผู้เสนอได้แจกแจงรายละเอียดใน 5 ประเด็นสำคัญด้วยกัน

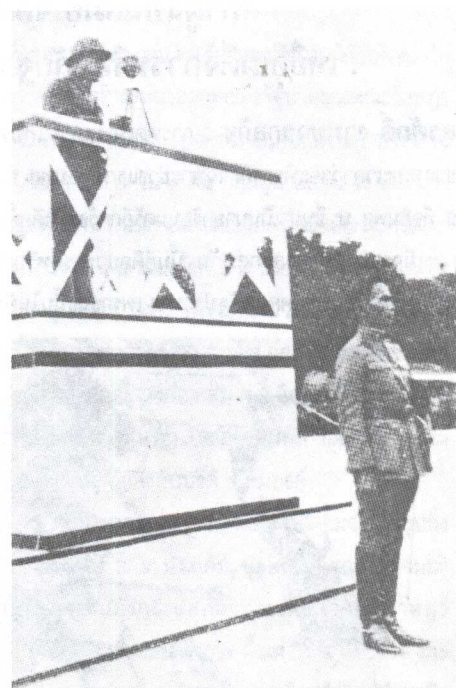
ประเด็นแรก เสนอว่า หลวงพิบูลสงครามอยู่ในฐานะของผู้สืบทอดตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและผู้นำคณะราษฎรต่อจากพระยาพหลพลพยุหเสนาอย่างเด่นชัดแล้วในช่วงปี 2480 โดยปัจจัยที่ทำให้หลวงพิบูลก้าวขึ้นมาอยู่แนวหน้าของกลุ่มอย่างรวดเร็ว คือ 1) ปัจจัยทางสถานการณ์ทางการเมืองของการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

การปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการรัฐประหารเงียบเมื่อ 1 เมษายน 2476 โดย พระยามโนปกรณนิติธาดา กบฏวรเดช เดือนตุลาคม 2476 2) ปัญหาความขัดแย้งภายในกลุ่มผู้ก่อการด้วยกันเอง ที่สำคัญคือ ภายในกลุ่มผู้นำฝ่ายทหารบก ระหว่างพระยาทรงสุรเดชกับพระยาพหลฯ และพระยาทรงฯกับหลวงพิบูลฯ

ประเด็นที่สอง ได้หยิบยกประวัติการทำงานของหลวงอดุลย์เดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจเกือบตลอดสมัยของรัฐบาลคณะราษฎรขึ้นมาพิจารณา ซึ่งหลวงอดุลย์ฯ มีบทบาทเป็น ผู้รักษาความสงบภายในนับแต่วันปฏิวัติ เป็นผู้พิทักษ์การปฏิวัติของคณะราษฎร และเป็นผู้ใช้พระเดชกับคดีการเมืองทุกคดี ดังนั้นคดีกบฏจึงไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของหลวงพิบูลฯ

ประเด็นที่สาม คดีกบฏเป็นปัญหาที่สืบเนื่องหลัง 2475 โดยในบทบาทของคำพิพากษา ได้ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมือง โดยได้กล่าวอย่างตรงไปตรงมาถึงความพยายามของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ในการจะรื้อฟื้นระบอบเก่า และกล่าวถึงกลุ่มพระยาทรงฯ ที่ได้แตกออกไปเชื่อมโยงกับกลุ่มเจ้า โดยมิวัดดูประสงค์เกี่ยวกับการเมือง

ประเด็นที่สี่ รัฐบาลคณะราษฎรเชื่อว่าเหตุการณ์ของคดีกบฏคราวนี้ มีแนวโน้มที่รุนแรงมากพอที่ทางรัฐบาลจะไม่ประนีประนอมอีกต่อไป หลังจากที่ได้ประนีประนอมมานานถึง 6 ปีเต็ม โดยพิจารณาจาก



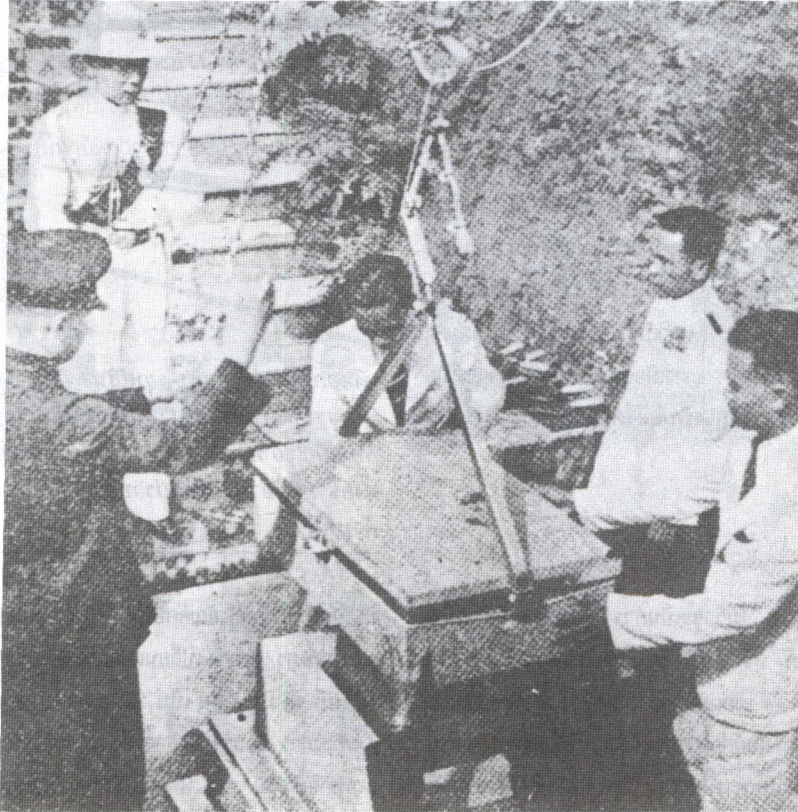
พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา กำลังกล่าวสดุดีวีรกรรมของทหารตำรวจที่เสียชีวิตในกรณีปราบกบฏเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2476 มีพันโทหลวงพิบูลสงคราม ผู้อำนวยการปราบกบฏยืนอยู่บนยกพื้นด้านหน้า

ปรากฏการณ์ในเชิงสัญลักษณ์ที่ฝ่ายรัฐบาลได้กระทำต่อคณะราษฎร และวันเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ 1) ให้วันที่ 24 มิถุนายน เป็น “วันชาติ” ของทุกปีย่างเป็นทางการ 2) สร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย บนกลางถนนราชดำเนินกลาง เป็นเครื่องหมายที่ยืนยันถึงความสำคัญของวันเปลี่ยนแปลงการปกครองและหลัก 6 ประการของคณะราษฎร 3) เป็นครั้งแรกที่ได้มีสุนทรพจน์ของผู้นำรัฐบาลที่ได้กล่าวโจมตีระบอบการปกครองแบบเก่าอย่างรุนแรง นับจากใบปลิวแถลงการณ์เมื่อ 24 มิถุนายน 2475 สัญลักษณ์ที่กระทำต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และกลุ่มเจ้า คือ 1) รัฐบาลยื่นฟ้องต่อศาลเรียกทรัพย์สินจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และพระนางเจ้ารำไพพรรณี รวมเป็นเงิน 6 ล้านบาท 2) จัดจ่ายเงินรายปีเจ้า 22 พระองค์ ซึ่งเป็นการตัดเยื่อใยอันสุดท้าย

ประการที่ห้า การประหารชีวิตนักโทษ 18 คน เมื่อต้นเดือนธันวาคม 2482 เป็นบทยุติของการต่อสู้ของระบบอันเป็นปัญหาทางการเมืองภายใน เพื่อเตรียมพร้อมเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤตการณ์ของโลกอย่างเต็มที่ ซึ่งสงครามได้ประกาศอย่างเป็นทางการแล้วในทวีปยุโรปเมื่อต้นเดือนกันยายน และเมื่อรวมกับปัจจัยความเชื่อว่าเหตุการณ์กบฏจะมีความรุนแรง ดังนั้นฎีกาของนักโทษประหารทั้ง 18 คนจึงได้ถูกยกเลิก ●

สภาผู้แทนสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม : เหยื่อเผด็จการหรือหลักฐานความเป็นประชาธิปไตย*

สรุปคดี งามขจรกุลกิจ : การพูดเรื่องสภาผู้แทนราษฎร สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในครั้งนั้นผมขอจำกัดช่วงระยะเวลาว่าจะพิจารณาเฉพาะช่วงแรกที่จอมพล ป. เป็นหัวหน้ารัฐบาล คือตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2487 ส่วนช่วงที่ 2 ที่จอมพล ป. ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่งคือตั้งแต่ พ.ศ. 2491-2500 จะไม่พูดถึง เพราะโดยโครงสร้างทางการเมืองแล้วเป็นคนละกลุ่มกัน นั่นก็คือช่วงแรกหรือเรียกง่าย ๆ ว่า ป. 1 เป็นยุคคณะราษฎร ส่วนช่วงหลังหรือ ป. 2 นั้น เป็นยุคคณะรัฐประหาร เพราะฉะนั้นในที่นี้จะขอพูดถึงในช่วงแรกตั้งแต่จอมพล ป. ขึ้นมาจนถูกล้มไป



นายกรัฐมนตรีกระทำพิธีก่อกองกษัตริย์ประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิ.ย. 2482

การที่จะพิจารณาว่า สภาผู้แทนในสมัยจอมพล ป. 1 เป็นเหยื่อเผด็จการหรือหลักฐานความเป็นประชาธิปไตยนั้น คงต้องพิจารณาไปที่ว่ารัฐบาลสมัยจอมพล ป. เป็นอย่างไร คือการปกครองในสมัยนี้เป็นไปในทางเผด็จการ หรือว่าเป็นความพยายามที่ต่อสู้กับกลุ่มอำนาจเดิม เพื่อปกป้องระบอบประชาธิปไตย ที่นั่นเมื่อพูดว่าจะต้องไปพิจารณารัฐบาลของจอมพล ป. ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องพิจารณาเลยไปถึงลักษณะการปกครองของคณะราษฎรนับแต่ปี 2475 เมื่อคณะราษฎรยึดอำนาจ จนถึงปี 2490 เมื่อคณะราษฎรหมดอำนาจลง ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวคณะราษฎรปกครองในทำนองเผด็จการหรือว่าเป็นความพยายามที่จะสร้างพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย

*หัวข้อเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของ เสนาเรื่อง "50 ปี
อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย : ทบทวนประวัติศาสตร์คณะ-
ราษฎร

เมื่อผมสำรวจประวัติศาสตร์นิพนธ์แล้วนั้น ผมคิดว่าการพิจารณาเกี่ยวกับคณะราษฎรในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์มีอยู่ 2 กระแส กระแสแรกมองว่า การปกครองของคณะราษฎรตั้งแต่ 2475 ถึง 2490 เป็นไปในทำนองเผด็จการ ซึ่งหากพิจารณาจากแง่มุมนี้ รัฐบาลสมัยจอมพล ป. ก็เป็นเผด็จการด้วย เพราะฉะนั้นรัฐสาก็เป็นเพียงเหยื่อของเผด็จการเท่านั้น กระแสแรกนี้เป็นกระแสหลัก และมีงานเขียนให้เห็นมากมาย กระแสนี้จะ boom มากตั้งแต่ 2 ทศวรรษที่แล้ว คือทศวรรษ 2510 และทศวรรษที่ 2520 ส่วนอีกกระแสหนึ่ง ซึ่งอาจเรียกว่ากลุ่มทวนกระแส เป็นกลุ่มที่พิจารณาว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2490 การปกครองของคณะราษฎร เป็นความพยายามที่จะวางพื้นฐานหรือรากฐานให้กับระบอบประชาธิปไตย หรือระบอบใหม่ เพราะฉะนั้นถ้าหากพิจารณาจากโครงสร้างใหญ่ดังนี้ รัฐบาลจอมพล ป. ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคณะราษฎร และดำเนินการต่อสู้กับกลุ่มอำนาจเดิม เพื่อปกป้องระบอบใหม่ ก็อยู่ฝ่ายประชาธิปไตย

อธิปไตย กระแสแรกนั้นจะมีประวัติศาสตร์นิพนธ์จำนวนมาก ส่วนกระแสหลังนั้นมีน้อยกว่ามาก และเป็นงานที่เกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 2520 งานใหม่ ๆ เหล่านี้มีความพยายามในการตีความว่าคณะราษฎรมีความพยายามในการวางพื้นฐานให้กับระบอบประชาธิปไตย ในที่นี้ผมต้องประกาศตัวเหมือนกันว่า ผมกำลังเสนอให้มองในลักษณะทวนกระแส และเมื่อผมพูดในแนวทวนกระแส ผมก็ขอเริ่มต้นก่อนว่า ผมจะพิจารณาบทบาทของคณะราษฎรตั้งแต่ 2475-2490 ว่าเป็นความพยายามที่จะวางรากฐานหรือพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นจะขอฉายภาพ มาที่ สมัยจอมพล ป. ตั้งแต่ พ.ศ. 2481 และจะ focus ไปที่สภาตั้งแต่ 2481

ตามความเข้าใจที่มีกันอยู่ รัฐบาลจอมพล ป. เมื่อขึ้นมาในปี 2481 อยู่ในฐานะตัวแทนของคณะราษฎร ที่นั่นเมื่อจะอธิบายการกระทำของจอมพล ป. สิ่งแรกที่ผมคิดว่าเราจะต้องพิจารณาคือ ความคิดของจอมพล ป. จอมพล ป. จะพูดอยู่เสมอทั้งก่อนและหลังการขึ้นมารับตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาล ว่า ถึงแม้ระบอบใหม่ก่อตัวขึ้นมาแล้ว 6 ปี ภัยของระบอบเก่าก็ยังมียู่มาก โดยได้เปรียบเทียบว่าเหมือนกับน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในน้ำ ส่วนที่เห็นอยู่ข้างบนเป็นเพียงส่วนนิดเดียว แต่ส่วนที่อยู่ข้างล่างเป็นส่วนมากซึ่งก็คือภัยของระบอบเก่าซึ่งคนส่วนใหญ่มองไม่ค่อยเห็น เพราะฉะนั้นในแง่ของผม ผมคิดว่าการกระทำของจอมพล ป. นั้น เป็นความพยายามที่จะต่อสู้กับอำนาจเดิม เพื่อปกป้องระบอบใหม่ หรือประชาธิปไตย

มาถึงตรงนี้เราคงต้องพิจารณาด้วยว่า ความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยนั้น จอมพล ป. ไม่ได้แค่นั้น เวลาที่จอมพล ป. พูดว่า เรากำลังต่อสู้กับภัยของระบอบเก่า เรากำลังรักษาประชาธิปไตย จอมพล ป. บอกด้วยว่าจะต้องต่อสู้อย่างยาวนานมาก กระทั่งลูกหลานต่อไปก็ยังจะต้องต่อสู้ ถึงปัจจุบันเราก็คงเห็นว่ามีสิ่งที่จะจอมพล ป. พูดนั้นจริงหรือเปล่า จอมพล ป. จะพูดอยู่เสมอว่าการต่อสู้จะต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนาน และสิ่งแรกที่ผมคิดว่าจอมพล ป. พยายามที่จะทำก็คือ การรักษาสถาบันทางการเมืองที่เกิดขึ้นหลัง พ.ศ. 2475 เอาไว้ สถาบันเหล่านี้ก็คือ รัฐธรรมนูญ สภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนการปกครองของจอมพล ป. จอมพล ป. ไม่เคยยุบสภา ไม่เคยยกเลิกรัฐธรรมนูญ ผมคิดว่าตามความเข้าใจของจอมพล ป. ระบอบใหม่คือการมีรัฐธรรมนูญ มีรัฐสภา นั่นคือประชาธิปไตย แต่ถ้าเราเอามาตรฐานตะวันตกปัจจุบันไปใช้วัด ก็อาจจะใช้ไม่ได้ ก็ได้ คืออาจบอกว่าการมีรัฐธรรมนูญ มีรัฐสภา อาจไม่เป็นประชาธิปไตยก็ได้

อย่างไรก็ตาม เราควรจะต้องศึกษาโดยมองจากความคิด การกระทำ และความหมาย จากแง่มุมของ

จอมพล ป.เอง จอมพล ป. เคยให้สัมภาษณ์ มัลลย์ ขุพินิจ (หรือนายฉันทนา) ภายหลังสงครามโลก (ปรากฏอยู่ในบันทึกจอมพล ป.) ว่า เขาได้พยายามกระทำเพื่อปกป้องระบอบใหม่อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ เขาก็เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงคนหนึ่งในการร่วมกับพระยาพหลฯ ทำรัฐประหาร 2476 เพื่อให้มีรัฐธรรมนูญ แล้วให้เปิดสภาอีกประการหนึ่งคือการที่จอมพล ป. พูดว่า เขาพยายามที่จะรักษาและอยู่ในกรอบของประชาธิปไตย ซึ่งสิ่งหนึ่ง que แสดงให้เห็นว่าเขาปกป้องและรักษาระบอบประชาธิปไตย ก็คือการสร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ซึ่งในประเด็นนี้หากพิจารณาแต่เพียงผิวเผินก็อาจเห็นว่า การพูดดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่าชื่น แต่หากมาพิจารณาว่าตามความคิดของจอมพล ป. นั้น ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ต้องใช้ระยะเวลาในการต่อสู้ยาวนาน เราก็คงจะพอมองเห็นประเด็น ดังนั้นกล่าวได้ว่าในความคิดของจอมพล ป. แล้ว เขาจะต้องพิทักษ์รักษาสถาบันที่สำคัญคือ รัฐธรรมนูญ และรัฐสภาเอาไว้

เพื่อให้เห็นภาพของจอมพล ป. ในฐานะที่เขาเป็นผู้ที่ต่อสู้กับกลุ่มอำนาจเดิม และพยายามวางรากฐานให้กับระบอบประชาธิปไตย ชัดเจนยิ่งขึ้น ผมจะยกตัวอย่างในกรณีปราบกบฏ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า หากใครเล่นกับรัฐบาลนอกวิถีทางรัฐสภา กลุ่มคนดังกล่าวก็จะเป็นกลุ่มคนที่ถูกจัดออกไป ดังเช่นกรณี 2481 ซึ่งคุณอรรถศักดิ์ได้เสนอไปเมื่อ session ที่แล้ว แต่กับกลุ่ม ส.ส.อีสาน จอมพล ป. กลับไม่เข้าไปแตะต้อง คือถ้าจะกล่าวในทำนองที่ว่าจอมพล ป. พยายามขจัดหรือกวาดล้างศัตรูทางการเมืองของตัวเอง ทำไม่จึงปล่อยกลุ่ม ส.ส.อีสานไว้ ทั้ง ๆ ที่กลุ่ม ส.ส.อีสานเป็นกลุ่มฝ่ายค้านชั้นนำในขณะนั้น เป็นกลุ่มที่เคยคว่ำรัฐบาลพระยาพหลฯ มาถึง 2 ครั้ง แล้วในที่สุดขัดแย้งกับรัฐบาลพระยาพหลฯ จนถึงขั้นมีการยุบสภาที่เป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ส.ส.อีสาน คนที่เด่น ๆ ของกลุ่มนี้ก็คือ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง นายเตียง ศิริขันธ์ และนายถวิล อุดล และแม้แต่เมื่อการเลือกตั้งในปี 2481 กลุ่มพวกนี้ก็ยังคงได้เข้ามาในสภา และยังคงเป็นกลุ่มฝ่ายค้านตามเดิม โดยอาจกล่าวได้เลยว่าทั้ง 4 คนดังกล่าวเป็นผู้นำฝ่ายค้านรัฐบาลในขณะนั้นเลยก็ได้ แต่ทว่าพวกนี้ไม่เคยถูกปราบปราม ผมเข้าใจว่าเนื่องจากจอมพล ป. และคณะราษฎรรู้ว่า กลุ่ม ส.ส.อีสานนั้นจะต่อสู้กับรัฐบาลด้วยวิถีทางรัฐสภาอันเป็นวิถีทางในระบอบประชาธิปไตย กลุ่มพวกนี้ไม่ใช่กลุ่มอำนาจเดิมที่ต่อสู้กับรัฐบาลนอกวิถีทางประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า รัฐบาลจะปราบกลุ่มที่เล่นนอกวิถีทางรัฐสภา แต่กลุ่มคนที่แม้จะขัดแย้งกับรัฐบาล แต่ต่อสู้ทางรัฐสภา กลุ่มคนพวกนี้ก็จะอยู่และรัฐบาลก็ยอมรับ

มาถึงจุดนี้ก็พอจะมองเห็นถึงพฤติกรรมของจอมพล ป. ได้อย่างชัดเจนว่าจอมพล ป. เลือกที่จะจัดการกับฝ่ายที่ต่อสู้กับรัฐบาลด้วยกองกำลังหรืออาวุธต่าง ๆ โดยไม่ได้เข้ามาต่อสู้กับรัฐบาลด้วยการที่เข้ามาเลือกตั้ง หรือว่าแข่งขันในระบบรัฐสภา

เมื่อพูดถึงรัฐสภาในแง่แล้ว ผมก็ขอฉายภาพมาให้เห็นถึง สภาฯ ว่า สภาฯ ในสมัยจอมพล ป. เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าคณะราษฎรได้มีความพยายามที่จะวางระบอบประชาธิปไตยขึ้นมา ก็คือการศึกษาการเคลื่อนไหวและการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น คือว่าในช่วงตั้งแต่ 2475 - 2490 มีการเคลื่อนไหวต่อสู้ของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น และคณะราษฎรก็ยอมรับซึ่งในท้ายที่สุดแล้วกลุ่มผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้ก็ได้เข้ามาผิวกาลังกับฝ่ายของอาจารย์ปรีดี แล้วขึ้นมาแก้ไขรัฐธรรมนูญ จนสามารถสถาปนารัฐธรรมนูญ 2489 ก่อให้เกิดระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ คือมีการแข่งขันกันในระบบรัฐสภาโดยพรรคการเมือง แต่ทว่าหลัง 2490 ไปแล้ว กลุ่มผู้นำท้องถิ่นจะถูกฆ่าตาย ซึ่งหมายถึงกลุ่มผู้นำใหม่หลังการรัฐประหาร 2490 ไม่แยแสสนใจการเคลื่อนไหวต่อสู้ของกลุ่มผู้นำท้องถิ่นอีกต่อไป พวกนี้ไม่สนใจและไม่ยอมรับการต่อสู้โดยผ่านระบบรัฐสภาอีกต่อไปแล้ว

ผมจะขอแนะนำให้รู้จักกลุ่มผู้นำท้องถิ่นสักเล็กน้อย เนื่องจากเมื่อพิจารณาในแง่ของวิชาการประวัติศาสตร์การเมืองไทย เรารู้จักแต่ผู้นำส่วนกลาง รู้จักจอมพล ป. พิบูลสงคราม ปรีดี พนมยงค์ พระยาพหลพลพยุหเสนา แต่กับกลุ่มผู้นำท้องถิ่นซึ่งหลัง 2476 เมื่อมีการเลือกตั้งและกลุ่มคนพวกนี้ได้เข้ามาเป็น ส.ส.ในสภา เรากลับไม่รู้จักกลุ่มคนพวกนี้นัก กลุ่มที่ผมอยากแนะนำ และเป็นกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวอย่างแจ่มชัดคือ กลุ่มผู้นำภาคอีสาน คนกลุ่มนี้ในแง่ความคิดมีความเป็นท้องถิ่นนิยมอย่างสูง และโดยพื้นฐานทางความคิดในการพิจารณาถึงปัญหาของประเทศชาตินั้นจะแตกต่างจากคณะราษฎร โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ในแง่ของการพัฒนามันคณะราษฎรจะให้ความสำคัญกับการพัฒนากองทัพ จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่ 2475 เป็นต้นมา กลาโหมจะได้รับงบประมาณถึง 1 ใน 3 ของงบประมาณของประเทศ เพราะปัญหาที่คณะราษฎรมองอยู่ในตอนนั้นประการแรกคือเรื่องเกี่ยวกับเอกราช ประการที่สองคือเรื่องการป้องกันประเทศ การวางงบประมาณดังกล่าวจะได้รับการคัดค้านจากกลุ่ม ส.ส.อีสานเป็นอย่างมาก เพราะกลุ่มผู้นำอีสานในขณะนั้นไม่ได้มองปัญหาแบบเดียวกับกลุ่มคณะราษฎร กลุ่ม ส.ส.อีสานต้องการให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งสืบเนื่องมาจากแนวความคิดท้องถิ่นนิยม คือต้องการให้มีการพัฒนาชนบทบ้านเกิดเมืองนอนของตัวเอง เวลาเมื่อมีการอภิปรายในประเด็นเกี่ยว

กับงบประมาณ กลุ่ม ส.ส.อีสานจะเป็นกลุ่มที่เป็นหัวหอกในการคัดค้านร่างงบประมาณของรัฐบาลของคณะราษฎร พระยาพหลฯ เองก็ sport มาก คือเปิดโอกาสให้ค่านักในรัฐสภา 3 วัน 4 คืน กลุ่มผู้นำอีสาน จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาในสภาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เลือกตั้งครั้งแรกในปี 2476 เลือกตั้งครั้งที่ 2 ปี 2480 ครั้งที่ 3 ปี 2481 และอยู่มาถึงปี 2487 เพราะเป็นช่วงที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลขยายเวลา ส.ส.ออกไป 2 ครั้งด้วยกัน คือปี 2485 และ 2487 กลุ่ม ส.ส.อีสานนี้ในที่สุดก็เป็นหัวหอกในการล้มรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยการผิวกาลังกับปรีดี พนมยงค์

ผมจะขอจบลงตรงนี้ อย่างไรก็ตามจะขอสรุปทั้งท้ายไว้ สอง สาม ประเด็น ประเด็นแรก คือถ้ามองอย่างผิวเผินดังกระแสน้ำก็จะเห็นว่าคณะราษฎรปกครองไปในทำนองเผด็จการ ตั้งแต่ 2475 ถึง 2490 และรัฐบาลจอมพล ป. ก็คือเผด็จการ ซึ่งจะเกี่ยวโยงมาถึงประเด็นที่ 2 ที่ว่า เวลาที่อธิบายจอมพล ป. ว่าเป็นเผด็จการนั้น จะเป็นการอธิบายเพียงด้านเดียว ในขณะที่อีกด้านหนึ่งที่ไม่กล่าวถึงก็คือการต่อสู้ของจอมพล ป. กับกลุ่มอำนาจเดิม และการเป็นผู้ปกป้องระบอบใหม่ เพราะฉะนั้นสองประเด็นดังกล่าวผมขอทิ้งไว้ให้มีการถกเถียงกันในที่นี้

ธงชัย วินิจจะกุล : ผมคิดว่า ชัดเจนนะครับในประเด็นต่าง ๆ ผมไม่ทราบว่าจะลองเริ่มเปิดประเด็น **รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ :** ผมคิดว่า มีวิธีการพิจารณาผู้นำทางการเมืองอยู่สองวิธีเหมือนกับที่เวลาพวกนักเศรษฐศาสตร์ได้เถียงกันก็จะมีการมองมนุษย์อยู่ 2 แนวทาง ในกรณีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เราจะพิจารณากันยังไง เราจะตั้งข้อสมมติว่า (1) จอมพล ป. พิบูลสงครามเห็นแก่ระบอบประชาธิปไตยโดยไม่เห็นแก่อำนาจของตัวเอง หรือว่า (2) เราจะมองจอมพล ป. ว่าก็เป็นมนุษย์ปุถุชนมีความเห็นแก่ตัว มีความต้องการอำนาจ ถ้าพูดด้วยศัพท์เศรษฐศาสตร์ก็คือว่า ความต้องการอำนาจเป็น Utility function ของจอมพล ป. แต่ว่าในขบวนการที่จะได้มาซึ่งอำนาจ และกระบวนการที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจระบอบการปกครองจะเป็นอย่างไร เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ระบอบการปกครองใดถ้าหากสามารถเสริมอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. ระบอบนั้นจอมพล ป. ก็จะพยายามรักษาไว้ แต่ระบอบการปกครองใดที่ไม่สามารถที่จะเสริมอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. ระบอบนั้น จอมพล ป. ไม่เห็นด้วย เพราะฉะนั้น ผมคิดว่า ถ้าเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามอย่างนี้ วิธีการที่คุณสรศักดิ์เสนอนี้ก็คงจะมีปัญหา มีข้อเท็จจริงหลาย ๆ อย่าง ซึ่งคงจะอธิบายได้ด้วยความยากลำบาก ยกตัวอย่างเช่นคุณสรศักดิ์อ้างว่า จอมพล ป. ไม่เคยยุบสภา นั้นอาจ

เป็นความจริงในช่วงระหว่างปี 2481 - 2487 แต่ไม่เป็นความจริงหลังการรัฐประหาร 2491 เพราะเหตุว่าได้มีการรัฐประหารตนเองในปี 2494 จอมพล ป. อาจจะไม่ใช่คนที่จะต้องยุบสภา ตราบได้ก็ตามที่จอมพล ป. สามารถยึดกุมอำนาจในสภาได้ การที่จอมพล ป. ต่ออายุ ส.ส. ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นการให้ favour กับ ส.ส. จำนวนมากที่ไม่รู้ชะตากรรมว่า ถ้าต้องออกไปเลือกตั้งจะได้กลับมาในสภาฯ หรือไม่ เพราะฉะนั้น จอมพล ป. ไม่จำเป็นต้องยุบสภา เมื่อสามารถยึดกุมอำนาจได้ แต่จะยุบสภาถ้าไม่สามารถยึดกุมอำนาจในสภาได้ ถ้าหากจะบอกว่า จอมพล ป. มีความเห็นแก่ระบอบประชาธิปไตยเหลือเกิน เหตุใดจอมพล ป. จึงไม่ยอมให้มีพรรคการเมือง ทั้งที่มีข้อเสนอจาก ส.ส.หลายต่อหลายครั้ง เรื่องนี้มีเอกสารชั้นต้นพูดถึงอยู่มาก ผมกำลังจะมองว่าข้อเสนอของคุณสรีศักดิ์คล้ายกับบอกเราว่า จอมพล ป. มีความเห็นแก่ระบอบประชาธิปไตย ต้องการจะสถาปนาระบอบประชาธิปไตย แต่ผมคิดว่าการมองอย่างนี้มีจุดอ่อน ผมอยากจะเสนอว่าเราควรจะพิจารณาว่าจอมพล ป. เป็นมนุษย์ปุถุชน มีความเห็นแก่ตัว ต้องการที่จะแสวงและสวณอำนาจทางการเมืองไว้ กรณีบท 2482 มันก็เป็นกระบวนการได้มาและสวณอำนาจของจอมพล ป. เพราะจอมพล ป. ได้โค่นปรปักษ์ทางการเมืองที่เป็นกลุ่มเดียวกัน คือ คณะราษฎร(กลุ่มของพระยาทรงสุรเดช) แล้วก็โค่นปรปักษ์ทางการเมืองที่เป็นฝ่ายตรงกันข้ามคือกลุ่มอำนาจเดิม สิ่งซึ่งพูดถึงใน Session แรกคุณธำรงค์ศักดิ์เสนอว่าหลังจากที่เกิดบท 2482 จอมพล ป. ได้สถาปนาระบอบใหม่ ผมไม่เห็นด้วยกับการตีความอย่างนั้น แต่ผมคิดว่าหลังจากที่เกิดคดีบท 2482 แล้ว มันมีการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ เช่นว่า การนำนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมมาใช้ เริ่มเป็นไปอย่างจริงจังมากขึ้น มีการจัดตั้งบริษัทจำกัดในปี 2482 แล้วก็มีการนำเอาสิ่งซึ่งผมเรียกว่า “แบบจำลองไทยนิยม” มาใช้ในการบริหารเศรษฐกิจของรัฐบาล จอมพล ป. ในช่วงระหว่างสงคราม กล่าวคือตั้งบริษัทไทยนิยมขึ้นมามี office 2 แห่ง แห่งหนึ่งคือดิคไทยนิยมผ่านฟ้า ดิคที่อยู่ตรงข้ามศาลาเฉลิมไทย อีกแห่งหนึ่งที่บางรัก ไทยนิยมก็ทำหน้าที่เป็นคล้ายเป็น holding company คล้ายๆ บริษัทแม่ ขณะเดียวกันก็มีบริษัทจังหวัด ทั่วทั้งที่จอมพล ป. ขึ้นมามีอำนาจนี้ก็ให้จัดตั้งบริษัทจังหวัด ซึ่งในสัปดาห์ที่ผ่านมาคงได้ยินข่าวว่ากระทรวงพาณิชย์ กำลังจะพยายามเลิกบริษัทจังหวัดที่มีปัญหาเรื่องขาดทุนอะไรต่างๆ บริษัทจังหวัดจะทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตในท้องถิ่นส่งมาให้ไทยนิยมขาย ไทยนิยมจะเป็นตัวส่งลูกขายให้ในประเทศ แล้วอีกส่วนส่งไปขายต่างประเทศ ขณะเดียวกันไทยนิยมทำหน้าที่เป็น department store import สินค้าจากต่างประเทศ

แล้วก็แจกจ่ายไปยังบริษัทจังหวัดต่างๆ เพราะฉะนั้นมันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลัง 2482 นั่นก็คือ ความพยายามที่จะนำเอาสิ่งที่คณะราษฎรเรียกว่า “หลักเอกราชทางเศรษฐกิจ” มาดำเนินการในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง เพราะเหตุว่าก่อนหน้านั้นนี้ ระหว่าง 2475 - 2481 ความขัดแย้งภายในคณะราษฎรด้วยตนเอง กับความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรกับสถาบันเดิม ทำให้ไม่สามารถนำนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมมาใช้ แต่ว่านโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมที่นำมาใช้ ไม่ใช่ นโยบายซึ่งเห็นแก่ประโยชน์สุขของประเทศชาติโดยส่วนรวม แต่มันเป็นเครื่องมือหรือเป็นกระบวนการในการสร้างและเสริมฐานอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

แถมสุข นุ่มนนท์ : ดิฉันติดใจที่ อ.รังสรรค์พูดดิฉันเป็นห่วงคุณสรีศักดิ์ คือ คุณสรีศักดิ์จะพยายามมองประวัติศาสตร์ให้มันเป็นขาวเป็นดำ ว่าจะเป็นการเผด็จการหรือความพยายามที่จะวางรากฐานประชาธิปไตย ดิฉันว่ามองให้ตายก็มองไม่ได้ เหมือนอย่างที่ว่า อ.รังสรรค์ว่า จอมพล ป. เป็นทั้ง 2 อย่างคือ ดิฉันไม่เถียงว่า จอมพล ป. ต้องการที่จะวางรากฐานประชาธิปไตย แต่ในกระบวนการที่วางรากฐาน มันอาจจะทำให้วิธีการของจอมพล ป. ออกมาในทางคุมอำนาจ หวอำนาจ ถ้าพิจารณาคำพูดของจอมพล ป. ก็จะพบว่าคำตรึงของคณะราษฎรมีพวกใหญ่อยู่ 3 พวก กลุ่มแรกคือกลุ่มอำนาจเดิม กลุ่มที่ 2 คือพวกขุนนางซึ่งสูญเสียอำนาจ แล้วก็พวกนักพยายามที่จะคบคิดกับนายทหารที่ตกงานอะไรทั้งหลาย ซึ่งน่ากลัวมาก และก็ทำให้คณะราษฎรปั่นป่วนกันไปหมด แล้วกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มพวกคอมมิวนิสต์ รู้สึกเขากลัวเหลือเกิน ไม่ทราบว่าคุณมุนิสต์คืออะไร แต่ว่าหัวหน้าคอมฯใหญ่ก็คือ พระยาอิทธิพรประกาศ ซึ่งเป็นผู้นำคนจีน คณะราษฎรพยายามอย่างมากที่จะกำจัดศัตรู แล้วก็กำจัดมาเป็นระยะๆ นะ จับมาตั้งแต่ 2475 จับจนไม่เหลืออะไรจะจับแล้ว 2477, 2478, 2481 อีก 2482 อีก จับจนเกิดไม่ทัน ดิฉันเห็นด้วยกับ อ.รังสรรค์ ว่า ตราบใดที่เขายังคุมอำนาจในสภาฯได้ ไม่จำเป็นต้องยุบ เราน่าจะคิดกันนะว่าทำไมไม่มีพรรคการเมือง ทำไมต้องมี พรบ. การพิมพ์ 2481 ทำไมต้องมี พรบ. ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ทำไมอีกหลายอย่างที่รัดรอนอะไรต่ออะไรมากมาย จนกระทั่งใครก็พูดอะไรไม่ได้ แต่ ส.ส.อีสานเขาปล่อยเอาไว้ เพราะ ส.ส.อีสานนี่แหละเขาเอง แล้วก็อย่าลืมจะว่าสภาชุดแรกเพิ่งเข้ามาหลัง 2475 ก็เป็นสภาที่คณะราษฎรตั้งขึ้นเองทั้งนั้น 70 คนโดยที่ไม่ได้มีการเลือกตั้ง ชุดที่ 2 เข้ามาอีกด้วยผู้แทนตำบลที่ยังไม่เป็นผู้แทนที่เป็นปากเป็นเสียงอะไรเท่าไร ถ้าดูกระบวนการอย่างนี้ มีไขว่มองในแง่ร้ายหรืออะไร แต่มองอย่างลึกลับว่า มันก็อย่างนี้ ก็เห็นใจ จอมพล ป. แต่ว่าวิถีปฏิบัติ

เป็นไปได้หรือไม่ก็ไม่ทราบ

จอมพล ป. นั้นจริงอยู่ยากจะวางรากฐานของประชาธิปไตย แต่ยากจะให้มันฉับพลัน เพราะฉะนั้น จอมพล ป. มองทางวัดตุมา คณะราษฎรทั้งชุดอยู่กับเรื่องวัดตุ พอลืมมาเถลิงอำนาจ ก็เริ่มให้ช่างทำปลั๊กสำหรับสมาคมราษฎร จะต้องเอาปลั๊กเหมือนพระเจ้าอยู่หัว ตามหาช่างมาวัด กว้างเท่าไหน ยาวเท่าไหน ให้นั่งให้มันสง่า ยุ่งกันเรื่องเพลงชาติ ยุ่งกันเรื่องเพลงรัฐธรรมนูญ ยุ่งกันเรื่องสร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย สร้างตึกรัฐธรรมนูญ คือ เราต้องมองว่า จอมพล ป. ก็เป็นปุถุชนอยากให้อะไรทุกอย่างสำเร็จโดยฉับพลัน แล้ววิธีการอันนั้นอาจเป็นวิธีการที่ผิดใจคนไทย เพราะฉะนั้นจึงช่วยไม่ได้ ที่คนเขาจะมองว่าเหมือนกับสิ่ง

สมเกียรติ วันทะนะ : ผมไม่ทราบ ว่า อ.ธงชัยเตาใจคุณสรีศักดิ์ถูกหรือเปล่า แต่ผมเข้าใจว่าอย่างน้อยคุณสรีศักดิ์ ได้ล่อ อ.รังสรรค์ และ อ.แถมสุข ทั้ง 2 ท่านออกมายอมรับข้อเท็จจริงหรือประชาธิปไตย คือยอมรับกับคำอันนี้โดยที่ไม่ได้วิเคราะห์วิจารณ์ ผมฟังดู อ.รังสรรค์ และ อ.แถมสุขพูด ผมรู้สึกคล้ายกับว่าท่านทั้ง 2 ได้ยอมรับไปแล้วว่า จอมพล ป. เป็นได้อย่างใดอย่างหนึ่งในระหว่าง 2 อย่างนั้นเท่านั้น แล้วก็ตอนท้าย อ.แถมสุขสรุปที่ อ.รังสรรค์พูด ซึ่งดูเหมือน อ.รังสรรค์ก็เห็นด้วยคือจริงๆ แล้ว จอมพล ป. เป็นทั้ง 2 อย่าง คือ ทั้งเผด็จการและประชาธิปไตย ที่นี้ตอนนี้อาจจะยังไม่มีปัญหาอะไร ผมจะชี้ให้เห็นว่าคุณนี้ (เผด็จการ-ประชาธิปไตย) มันไม่ใช่คู่กันแต่เป็นคู่หลอก คุณสรีศักดิ์ตั้งข้อสังเกตไว้นั่นหนึ่งว่าทำไมกระแสหลักพยายามพิสูจน์ว่าจอมพล ป. เป็นเผด็จการ ในช่วงนี้ทำไมมองให้เป็นประชาธิปไตยไม่ได้ ก็คุณสรีศักดิ์ไปจับคู่ผิด คู่ถูกคืออะไร คู่ถูกคือ ประชาธิปไตย เชนิษฐานกับประชาธิปไตย ตั้งแต่ 2475 ถึง สงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ได้เผชิญหน้ากับเผด็จการ เพราะฉะนั้นถ้าจะถามก็ต้องถามว่า จอมพล ป. นี่เป็นประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตย? ประชาธิปไตยในความหมายแรกๆ หมายถึง republic นักศึกษาประวัติศาสตร์ หรือ นักประวัติศาสตร์ไทยทุกคนจะต้องยอมรับอันนี้ เพราะฉะนั้นหมายความว่าไม่เห็นด้วย ว่าในสังคมการเมืองราชาเป็นผู้ยิ่งใหญ่ แต่เห็นว่าราษฎรเป็นผู้ยิ่งใหญ่ก็เท่ากับว่าเป็นพวกประชาธิปไตย คือพวก republic อ.รังสรรค์พูดคล้ายกับว่า ใครก็แล้วแต่ที่ต้องการอำนาจก็จะหวงอำนาจเอาไว้ แล้วดูเหมือนกับไม่ค่อยเป็นประชาธิปไตย อันนี้เป็นความเข้าใจปัจจุบันที่เราเข้าใจกันอยู่ แต่ผมได้ยินอย่างนี้เยอะว่าใครก็แล้วแต่ที่จะแสวงหาอำนาจในปัจจุบันโดยทั่วๆ ไปจะไม่เป็นประชาธิปไตย ผมไม่เข้าใจว่า logic แบบนี้มาจากไหน ผมว่าทุกระบอบต้องการอำนาจทั้งนั้น ประชาธิปไตยก็ต้องการอำนาจ และผมคิดว่า

จอมพล ป. ก็เป็นปู้ชนเพราะฉะนั้นจึงคิดว่าอำนาจควรเป็นของปู้ชน ไม่ควรเป็นของราชาเพราะฉะนั้นในกรณีนี้ชัดเจนว่าจอมพล ป. เป็นประชาธิปไตย ไม่ต้องการราชาธิปไตย ที่นี้มีอีกคู่หนึ่ง แต่จัดการมันควรคู่กับอะไร มันควรคู่กับสิ่งที่เรียกว่า liberal ถ้าจะถามว่า จอมพล ป. liberal อย่างเอนก แบบที่ ร. 7 ทรงพระราชนิพนธ์วิจารณ์ democracy ในสยามหรือไม่ คำตอบก็คือ จอมพล ป. ไม่ได้ liberal ด้วยซ้ำ ผมคิดว่ามี tendency ที่ค่อนข้าง authoritarian ที่นี้ถ้าจะให้ความยุติธรรมกับจอมพล ป. ก็จะต้องถามด้วยว่า ในหมู่คณะราษฎรในช่วง 2475-2485 นี้ใครบ้างที่ Liberal Democrat ผมขอตั้งประเด็นไว้แค่นี้

ชาวนิเทศ เกษตรศิริ : ผมสะกิดใจที่ อ.แถมสุขพูดว่า คณะราษฎร วุ่นวายกับเรื่องเก่าเรื่องวัฒนธรรม ผมรู้สึกสะกิดใจขึ้นมาว่า คนที่เป็นคนรุ่นเดียวกับคณะราษฎรในประเทศเพื่อนบ้านเรา ผมนึกถึง บามอในพม่า นายคนแรกของประเทศพม่าสมัยที่เป็นอาณานิคม นึกถึงคนอย่างซูการ์โน เป็นคนอินโดเนเซีย ซึ่งเป็น generation เดียวกัน อ.ปรีดีเกิดปี ค.ศ. 1900 จอมพล ป. เกิด 1897 ซูการ์โนเกิด 1901 คือ generation พวกนี้เป็นผู้นำใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผมอยากจะมองว่าพวกนี้วุ่นวายมากกับเรื่องเครื่องแต่งตัวลงโปรูปนายนกฯ บามอ จะเห็นว่า วุ่นวายกับเรื่องเครื่องแต่งตัวมาก จอมพล ป. นี่ก็ยุ่งเรื่องแต่งตัวอย่างนั้น อย่างนี้ ผู้หญิงต้องแต่งอย่างนั้นอย่างนี้ ถนนราชดำเนินควรจะเป็นอย่างนั้น ดิกลำคำคีไทยที่จะสร้างเป็นทำเนียบจะต้องเป็นอย่างนั้น อาร์ทเดคโค อาร์ทนูโว วุ่นวายมาก มันเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจมาก มันไม่ได้เกิดเฉพาะในเมืองไทย เหมือนมืบริททอไรอันหนึ่งของโลกไม่ทราบ ในขณะที่ลัทธิอาณานิคมกำลังสลายตัวแล้วกลุ่มที่เป็นชาตินิยมอย่าง บามอ, จอมพล ป., ซูการ์โน กำลังปรากฏตัวขึ้นมา ผมมองว่า รุ่นของคนพวกนี้อยู่ในบริบทเดียวกัน ในขณะที่ลัทธิอาณานิคมที่ปกครองอยู่กำลังสลายตัวไป และราชาธิปไตยของเรากำลังเสื่อมคลาย ถ้าเราดูที่ราชาธิปไตย กับอาณานิคม จะประสานผลประโยชน์กัน จะมีอะไรที่ร่วมกันได้อย่างมาก ๆ มีข้อน่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ ถ้าผู้ปกครองเก่าหลัง 2475 ว่าใครลี้ภัยไปไหน นั่นก็บอก origin เพราะฉะนั้นเหมือนมีสภาพการณ์อันหนึ่งที่กำหนดให้ชนชั้นผู้นำใหม่เกิดขึ้น ในตอนนั้น เติบโตในช่วงทศวรรษ 1920 หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 แล้วขึ้นมาค่อนข้างขัดเจนก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีบทบาทที่ขึ้นมาด้วยสถานการณ์บางอย่างของการเมืองโลก แล้วเมื่อเป็นคนใหม่เป็น new elite มันต้องทำอะไรใหม่มาประกอบบทบาทของตน

แถมสุข นุ่มนนท์ : อยากถาม อ.สมเกียรติว่า

จะมองว่าเป็นราชาธิปไตย หรือประชาธิปไตย เราจะเอาเกณฑ์อะไรมาพิจารณา เกณฑ์ว่าคนนี้เกิดมาเป็นเจ้าหรืออะไร หรือเพราะว่าอยากปฎิบัติ จอมพล ป. เขาชอบมากเลยนะ กับความเป็นเจ้า เพราะอยากเป็นเหมือนกัน แต่พอดีไม่ได้เกิดในสกุลเจ้า ที่นี้พูดกันตามตรงนะว่าไป ๆ มา ๆ ถึงกับหลงมาก จะเป็นสมเด็จเจ้าพระยาอะไรต่ออะไร ดิฉันก็คิดว่าคนเราพออยู่ในอำนาจนาน ๆ แล้วก็คิดว่าตัวเองนั้นเป็นอะไรเข้าไปแล้ว จึงอยากถาม อ.สมเกียรติว่า เราจะเอาเกณฑ์อะไรมาพิจารณา

สมเกียรติ วันทะนะ : คือ ประเด็นของผมอาจจะไม่ถึงกับที่อาจารย์ตั้งคำถาม ผมยกประเด็นนี้ขึ้นมาเพราะได้ยินว่า คุณสรศักดิ์ บอกว่าปัญหาที่จะคุยนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์นิพนธ์ เพราะฉะนั้นผมคิดว่า 'ประชาธิปไตย' ความหมายตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบันนี้ ตรงกันข้ามไปเลย ในยุคแรกที่มีคำนี้เกิดขึ้นมันมีความหมายแบบที่เราเข้าใจกัน ปัจจุบันเราเข้าใจว่าคำว่า ประชาธิปไตยแปลมาตรงกับคำว่า democracy แต่ในตอนแรกที่เกิดคำว่า 'ประชาธิปไตย' ขึ้นมา สำนักของคนสมัยนั้นเข้าใจว่ามันเท่ากับคำว่า Republic ประเด็นที่ผมยกขึ้นคือประเด็นนี้

คราวนี้ ผมจะพยายามที่จะตอบคำถามของท่าน อาจารย์แถมสุข ประชาธิปไตย คือ โอกาสที่จะเป็นแบบเจ้า เป็นได้ทุกคน มิใช่เป็นโดยชาติกำเนิด เพราะฉะนั้นคนในยุคหลังทุกคนอยากเป็น King ใน capitalist society เราจะเห็นโรงแรม Royal อะไร ก็ King อะไรก็ Queen มาตราฐานพระราชธา Royal Standard เพราะฉะนั้นทุกคนควรจะมีสิทธิเป็นพระเจ้าแผ่นดินในระบบประชาธิปไตย แบบ democracy ตามที่ผมเข้าใจ

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ : ความจริงแล้วลักษณะอำนาจนิยมของจอมพล ป. กับ อำนาจเบ็ดเสร็จนิยมแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หลายคนอาจจะคิดว่ายากที่จะแบ่งแยก เหมือนกับเป็นอำนาจรวมอยู่กับตัวผู้นำ ผมว่ามันเหมือนกับมีอะไรบางอย่าง คืออำนาจมันไม่ได้อยู่เฉย ๆ มันอยู่พร้อมกับการปฏิบัติ หรืออยู่พร้อมกับผู้บงการ ที่นี้อำนาจของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับอำนาจนิยมของจอมพล ป. นั้นต่างกันที่ตรงไหน ผมว่ามันต่างกันที่หลักการ 2 อย่าง อำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นยืนอยู่ในหลักการของ หนึ่ง ชาติกำเนิด คนที่จะมีสิทธิเป็นผู้นำได้จะต้องชาติกำเนิดเท่านั้น ซึ่งต่อมาคณะราษฎรเป็นผู้ทำลายเรื่องชาติกำเนิด คนที่จะมีสิทธิเป็นผู้นำ เป็นผู้มีอำนาจจะเป็นใครก็ได้ ราษฎรเป็นก็ได้ อีกประการหนึ่งก็คือความจงรักภักดี และเป็นความจงรักภักดีที่ตามมากับชาติกำเนิด เป็นความจงรักภักดีที่ต้องเรียกก่อนอยู่เสมอในแง่ของความเป็นส่วนตัวด้วย อันนี้เป็นสิ่งที่ ร. 5, ร. 6, ร. 7 ทรงมีพระราชดำรัส

อยู่เสมอ ในแง่ของความจงรักภักดี ใครก็ได้ไม่สำคัญเป็นไทย จีน แขก ฝรั่งเศส ใครก็ได้ขอให้ทำงานด้วยความจงรักภักดี เอาเรือไปรับตัวจากเมืองนอกทำสัญญามารับราชการ ความจงรักภักดีต่อกษัตริย์เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดคนที่จะเป็นไทยหรือไม่เป็นไทย วัดกันที่ความจงรักภักดีเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องอื่น และผมคิดว่าอันนี้เป็นธาตุที่เป็นตัวกำกับอำนาจของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือในแง่ของหลักการเราจะเห็นว่า ต่างกับประชาธิปไตย

ประเด็นต่อมาที่ผมจะพูดก็คือ ประเด็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย ผมคิดว่าประชาธิปไตยในไทยนั้น ยังอยู่ในขั้นตอนของการผ่าน 'ประชาธิปไตยของกลุ่มผู้นำ' อยู่ หากเราพิจารณาวิวัฒนาการประชาธิปไตยในยุโรป ก็จะพบว่า แม้ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชาธิปไตยในโลกยุโรปเป็นประชาธิปไตยของผู้นำ ซึ่งเป็นการต่อสู้ในกลุ่มผู้นำ และขยายฐานออกไปสู่คนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่เรื่องของสามัญชน และถ้าเราพิจารณาในแง่มุมนี้ ผู้นำซึ่งผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญายุคใหม่ ซึ่งอาจเรียกว่ายุคภูมิธรรมความรู้แจ้ง หรืออะไรก็ตาม จะมองราษฎร มองคนชั้นต่ำ เป็นคนไม่มีความสามารถ เพราะฉะนั้นการเมืองไม่ใช่เรื่องของราษฎร หรือชาวนา ดังนั้นการที่อาจารย์รังสรรค์ตั้งคำถามว่า ทำไมไม่มีพรรคการเมือง และอาจารย์แถมสุขสงสัยว่า เมื่อมีราษฎรเขียนจดหมายมาหาจอมพล ป. แล้ว จอมพล ป. ไม่ตอบ ก็อยู่ในประเด็นนี้ คือ สามัญชนไม่เกี่ยว จอมพล ป. ไม่จำเป็นต้องตอบจดหมายของราษฎร เพราะราษฎรทำมาก็ทำกันไป การเมืองไม่ใช่เรื่องที่จะมาเกี่ยวข้องกับ การเมืองไม่ใช่เรื่องของชนชั้นต่ำ คนชั้นต่ำเดินถนนมาอยู่อะไรกับการเมือง การเมืองเป็นเรื่องของคนกลุ่มหนึ่งที่มีความรู้ความสามารถ มีการศึกษา

ผมเห็นด้วยกับ อ.รังสรรค์ว่า เราจะต้องพิจารณาผู้นำในแง่ที่ผู้นำเป็นปู้ชน แต่ใครขอเพิ่มเติมอีกประการหนึ่ง ในฐานะที่ผมเป็นนักประวัติศาสตร์ว่า ปู้ชนต้องอยู่ในบริบท ทุกคนเป็นปู้ชนก็จริง แต่คำว่าปู้ชนนั้นไม่ได้อยู่ลอย ๆ ต้องอยู่ในเงื่อนไขของเวลา เงื่อนไขของบรรยากาศ คือเงื่อนไขของกาลเทศะ เพราะฉะนั้น ผมขอเพิ่มอีกคำหนึ่ง ผมอยากจะให้พิจารณาความเป็นมนุษย์ปู้ชนในเวลา

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ : ผมอยากจะ clarify ในประเด็นที่ผมพูดในตอนต้น ผมเข้าใจว่า อาจารย์สมเกียรติเข้าใจสิ่งที่ผมพูดผิด คือ ผมกำลังบอกว่า ในการศึกษาผู้นำทางการเมือง มันก็เหมือนกับที่นักเศรษฐศาสตร์ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ เรามีข้อสมมุติว่าผู้นำทางการเมืองเป็นมนุษย์ปู้ชน การที่มีข้อสมมุติเช่นนี้ไม่ได้บอกว่า เราจะต้องมองเป็นชาวกับด้า ผมไม่ได้พูดอย่างนั้น ผมกำลังบอกว่า ในเมื่อผู้นำทางการเมืองในฐานะเป็นปู้ชน มีกิเลส มีตัณหา มีความต้องการอำนาจ และ

มีความต้องการที่จะรักษาอำนาจที่ได้มา ระบบการเมืองหรือสถาบันต่าง ๆ อะไรก็ตามที่จะทำให้ได้มาซึ่งอำนาจหรือที่จะช่วยให้รักษาอำนาจ ระบบการเมืองประเภทนั้นก็จะคงจะมีอยู่ หรืออาจจะส่งเสริมให้มัน แต่ว่าสถาบันทางสังคมหรือสถาบันทางการเมืองใด ๆ ก็ตาม ซึ่งจะเป็นเหตุให้สูญเสียอำนาจ ผู้นำทางการเมืองก็จะไม่ปล่อยให้มัน ถ้าจะใช้ศัพท์ของอาจารย์สมเกียรติ ผมอยากจะบอกว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามก็ได้ชูธงประชาธิปไตยเพื่อโค่นราชาธิปไตยในช่วงระหว่างปี 2475 ถึง 2481 แต่เมื่อจอมพล ป. ขึ้นมามีอำนาจแล้ว และได้โค่นล้มประปักษ์ ทั้งในคณะราษฎรด้วยกันเอง และกลุ่มสถาบันเดิม จอมพล ป. ก็ชูธงเผด็จการคู่กับเสรีนิยมที่อาจารย์สมเกียรติพูดในตอนต้น และการชูธงเผด็จการนี้ ปรากฏขึ้นอย่างเข้มข้นเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 และปรากฏขึ้นอีกเมื่อเกิดรัฐประหารในปี 2491 ผมไม่ได้บอกว่า ถ้าหากเราเป็นมนุษย์ปุถุชนซึ่งต้องการอำนาจ เราจะต้องเลือกทางหนึ่งทางใดระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการ แต่ผมกำลังจะบอกว่า ไม่ว่าจะระบบการเมืองจะเป็นอย่างไรก็ตาม สำหรับคนที่ต้องการอำนาจและยึดกุมอำนาจได้แล้วมันก็นับอยู่กันว่าสภาพการณ์นั้นเป็นอย่างไร สถาบันทางการเมืองทางสังคม เศรษฐกิจ ที่มีอยู่ มันช่วยเสริมและช่วยดำรงฐานะทางเมืองของคนเหล่านั้นได้หรือไม่ ซึ่งผมก็กำลังตอบอาจารย์ นครินทร์ว่าผมก็ได้พูดถึงบริบทในทางประวัติศาสตร์ด้วย

ธงชัย วินิจจะกุล : พงอาจารย์รังสรรค์พูดเรื่องปุถุชน ผมคิดว่า สิ่งที่สรรค์ดีพยายามทำให้ภาพข่าวกับดาก็คือว่า เวลาเรามองว่าประวัติศาสตร์นั้นมันกระแสนะมองจอมพล ป. เป็นเผด็จการ สรรค์ดี พยายามบอกว่าต้องมอง 2481 - 2487 เป็นเผด็จการ สรรค์ดี พยายามบอกว่าต้องมอง 2481 - 2487 โยงมากับ 2475 แล้ว ตอนนั้นจุดที่ต่างกันอยู่ที่ว่า อาจารย์รังสรรค์ บอกว่ามองจาก 2475 ก็ได้ 2475 ถึง 2481 ตัดเป็นหนึ่งขั้นก็ได้ ไม่ใช่ว่าเวลาไม่ต่อเนื่องกันแต่มันเป็นจุดหักเหหรือจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ขณะที่สรรค์ดี มองว่า 2475 เรื่อยจนถึงต้น 2482 ที่จอมพล ป. ยังต่อสู้กับกลุ่มอำนาจเก่าหรือมีภัยจากกลุ่มอำนาจเก่าอยู่ เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าสิ่งที่สรรค์ดีพยายามจะเสนอก็คือการสรุปว่า จอมพล ป. เป็นเผด็จการ การขึ้นป้ายเผด็จการให้กับจอมพล ป. นั้นใช่ไม่ได้ ผมกลับคิดว่าสิ่งที่สรรค์ดีพยายามเสนอคือ ให้มอง จอมพล ป. เป็นปุถุชนที่มีการเคลื่อนไหว สรรค์ดีไม่ได้พูดถึงปี 2490 เพราะจอมพล ป. มีสิทธิจะเคลื่อนกลายเป็นอย่างอื่นเหมือนอย่างที่คุณอย่างมันเคลื่อนไปกับประชาธิปไตยด้วย เพราะฉะนั้นในแง่กลับต้องพิจารณาว่าจอมพล ป. อยู่ภายใต้สภาพอะไร เขาสู้อะไรกับใคร แม้ปี 2482 ที่มีการกำจัดศัตรูทางการเมืองกันแล้วนั้นสรรค์ดีได้ quote มาว่าจอมพล ป. พูดว่า เราจะต้องรักษาระบบ

ใหม่ไปชั่วลูกชั่วหลาน ผมคิดว่ามีสิทธิ์เป็นได้ว่า ตอนนั้นจอมพล ป. ไม่มีศัตรูที่เข้มแข็ง แต่จอมพล ป. คิดว่าตัวเองมีศัตรูที่เข้มแข็ง นี่คือปุถุชน เรามีสิทธิเอามาเดร์มาวัดว่า ตอนนั้นศัตรูหมดแล้ว แต่ก็อาจรู้สึกว่ายู่ภายใต้การคุกคาม ผมคิดว่าสิ่งที่ต้องการให้เห็นคือภาพของ จอมพล ป. คือ ภาพที่เขาอยู่ในสมัยกบฏบวรเดช โดยขึ้นมาเพราะปราบกบฏบวรเดช ผมนึกไปถึงศาลาสน นึกถึงการเริ่มต้นระบบใหม่ของบอลเชวิค แล้วเขาสู้ยังไง เกิดอะไรขึ้นทำไมถึงเกิดคนอย่างสตาลินขึ้นมาได้ แล้วสุดท้ายคนอย่างสตาลินเป็นยังไงคงไม่มีใครทุกวันนี้นับถอยหลังว่าคนอย่างสตาลินไม่ใช่จอมเผด็จการ ไม่ใช่ authoritarian อันดับหนึ่งคนหนึ่งของโลก ในแง่หนึ่งศัตรูของสตาลินเขียนประวัติศาสตร์สตาลิน พยายามทำให้เห็นความเคลื่อนไหวของชีวิตสตาลินว่าขึ้นมาภายใต้สถานการณ์หนึ่ง และทำไมเขาถึงขึ้นมาได้ แล้วเขากลายเป็นอะไร ผมว่า สิ่งที่สรรค์ดีให้ภาพของจอมพล ป. ขวักขวานนั้น เพราะต้องการให้เห็นว่าภาพเหล่านั้นมันเคลื่อนไปอย่างไร

ที่นี้ประเด็นของอาจารย์สมเกียรติ ผมเห็นด้วยว่าการขึ้นป้ายจอมพล ป. ไปในทาง Facism หรือประชาธิปไตยเป็นป้ายที่เราขึ้นในปัจจุบัน ผมถึงได้พูดเมื่อสักครู่ว่า จอมพล ป. เป็น Republican ต้องนับได้ว่าเป็น Republican ที่ยืนหยัดคนหนึ่ง แล้วผมว่า นี่คือปุถุชนปุถุชนควรจะมึลสิทธิจะตายเพื่อหลักการ ปุถุชนที่สู้ด้วยหลักการแล้วบังเอิญไม่ตาย เลยกลายเป็น Facist ไป ผมขอต่อประเด็นอาจารย์แถมสุขสักนิดหนึ่งคือ ผมคิดว่า ความสนใจของคณะราษฎรต่อวัตถุเหล่านั้นก็เพราะว่าวัตถุไม่ใช่แท่งวัตถุ วัตถุเป็นสัญลักษณ์ วัตถุมันกลายเป็นนามธรรม ผมไม่รู้ว่าคุณจะรู้ตัวหรือเปล่า เวลาคนจะคิดถึงเรื่องการสร้างสัญลักษณ์ หรือสร้างวัตถุขึ้นมาใช้ในระบอบใหม่ ผมคิดว่า ถ้าหากเขาคิดพยายามสร้างสัญลักษณ์ใหม่ หากไม่มีรากเหง้าในความเป็นจริงเลย มันเป็นไปได้ เขาก็ต้องคิดในสิ่งที่เขารากฐานวัฒนธรรมไทยแบบเดิม คือวัฒนธรรมการเมืองของพวกเขา ซึ่งสักวันหนึ่งความก้าวร้าวระหว่างความมีอำนาจสูงสุดแบบใหม่กับ ความเป็นเจ้าสมัยเก่า ก็คงจะปนเปกัน

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ : ประเด็นที่ผมพูดเมื่อสักครู่บรรดา new elite ทั้งหลายที่ขึ้นมาแล้วก็ทำอะไรมากมาย ตั้งแต่เครื่องแต่งตัวจนไปถึงการก่อตั้งอนุสาวรีย์ ผมคิดว่า เวลาเราศึกษาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เราจะเรียกพวกนี้ว่าเป็นนักชาตินิยม หรือ nationalist หมด เมื่อผมหันกลับมามองครุ่นนี้ คือ จอมพล ป., ปรีดี พนมยงค์ หรือใครก็ตาม ผมรู้สึกว่ อันหนึ่งที่เราต้องพิจารณาก็คือ พวกนี้เป็นนักชาตินิยมในความหมายหนึ่งเหมือนกัน เพราะฉะนั้น เมื่อเราพูดถึงจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่า เป็นนักประชาธิปไตย หรือเป็นเผด็จ

การอะไรก็ตาม ผมว่าประเด็นหนึ่งที่เราน่าจะสนใจเลยในการศึกษาคนกลุ่มนี้ในรุ่นนี้ ในบริบทของการเมืองโลกคือ ลัทธิชาตินิยมเป็นพลังที่หนักแน่นมหาศาลมาก ผมคิดว่าอาจจะหนักแน่นกว่าประชาธิปไตย Marxism หรืออะไรก็ตาม ผมอยากยกตัวอย่างนอกเรื่องคือ ธงของประเทศกัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นธงเจ้าสีหนุ ธงเขมรแดง ธงพลพต ธงซอนซาน ต้องมีสิ่งหนึ่งอยู่ตรงกลางธงคือ นครวัด นั่นคือสิ่งที่ชาตินิยมจะบอกได้ว่าเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ชาติหนึ่งในโลกได้โดยไม่มีใครกล้าเถียง ผมว่าอันนี้คือ nationalism ในกัมพูชา ซึ่งเป็นพลังที่แรงมากแล้วผมคิดว่าพลังของลัทธิชาตินิยมนี้ในประเทศไทยก็แรงมาก ๆ เพราะฉะนั้นไม่ว่าคุณจะโจมตีจอมพล ป. ว่าเป็นใครก็ตาม เผด็จการ republican เป็นอะไรที่เป็นลบ ๆ ๆ ๆ ๆ ทั้งหลายในบริบทปัจจุบัน สิ่งหนึ่งที่ทำลายไม่ได้ คือ โจมตีอย่างไรจอมพล ป. ถึงไม่ใช่ชนชาตินิยม ผมคิดว่าอันนี้อาจเป็นตัวหลักในการมองจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม

สรรค์ดี งามขจรกุลกิจ : สิ่งหนึ่งที่อาจารย์รังสรรค์ อาจารย์แถมสุข กำลังจะบอกว่า ถ้าจอมพล ป. พยายามที่จะวางระบอบประชาธิปไตย ทำไม่ถึงไม่มีพรรคการเมือง ผมว่า นี่ก็เป็นวิธีคิดอีกเหมือนกันว่าเวลาที่เราจะบอกว่าจอมพล ป. เป็นเผด็จการ หรือ เป็นประชาธิปไตยนี้ เรามีวิธีคิดอย่างหนึ่ง เช่น ทำไมไม่มีพรรคการเมือง แต่ในขณะเดียวกัน เวลาที่เราจะวัดดูว่า อะไรเป็นเผด็จการอะไรเป็นประชาธิปไตยมันขึ้นกับวิธีคิดของเราด้วย อย่างที่ผมบอกว่า จอมพล ป. พยายามวางรากฐานประชาธิปไตยมีคำถามว่า ทำไมไม่ยอมให้มีพรรคการเมือง concept นี้มาจากไหน มาจากตะวันตกปัจจุบันหรือเปล่าว่า ประชาธิปไตยต้องมีพรรคการเมือง ผมต้องขอขอบคุณอาจารย์สมเกียรติมากที่ทำให้ผมเริ่มจับคู่ถูกว่า สมัยนั้นคำว่าประชาธิปไตย ไม่ได้คู่กับคำว่า เผด็จการแต่คู่กับ ราชาธิปไตย อย่างไรก็ตามผมคิดว่าอีกประการหนึ่งที่ผมต้องการจะบอกก็คือว่า ประเด็นที่ผมต้องการจริง ๆ เวลาที่เราจะอธิบายความเป็นเผด็จการของจอมพล ป. เราต้องอธิบายให้มันรอบด้าน นั่นหมายความว่า ในความเป็นเผด็จการของจอมพล ป. มันมีความหมายอะไร ไม่ใช่หมายความว่าตรงที่ว่า จอมพล ป. เป็นเผด็จการ เพราะการอธิบายแบบนี้ไม่ได้ช่วยให้เราเข้าใจจอมพล ป. และไม่ได้ช่วยให้เราเข้าใจการเมืองในขณะนั้น ๆ

ธงชัย วินิจจะกุล : ผมขอถามคุณสรรค์ดีว่าที่บอกว่าจอมพล ป. เดือนให้เห็นภัยของระบบเก่าว่าจะพิน และต้องต่อสู้กันถึงลูกหลาน ผมไม่ทราบว่ถึงตอนหลัง 2482 นี้ ศัตรูยังมีจริงหรือว่าอยู่ในใจของจอมพล ป. เอง

สรรค์ดี งามขจรกุลกิจ : เมื่อเราดูในขณะนั้นจริง ๆ เราจะดูได้ 2 มิติ มิติแรกก็คือ ดูความคิดและความ

สำนักของจอมพล ป. มิติที่ 2 ก็คือในมิติของสภาพแวดล้อมในขณะนั้นคือ ถ้าเรารู้ว่าอะไรไป คำถามก็คือว่าในขณะนั้น ๆ กลุ่มต่าง ๆ ถูกจอมพล ป.ปราบปรามหรือผมตั้งข้อสงสัยอยู่ 2 ประการคือว่า ประเด็นแรกผมเข้าใจว่าในความคิดของจอมพล ป. มีความรู้สึกว่ายังก่อตัวอยู่กับกลุ่มอำนาจเดิมอยู่ แล้วในประเด็นที่ 2 ผมคิดว่าสภาพแวดล้อมในขณะนั้นภัยจากระบบเก่าก็ยังมีมาก ถึงแม้จะไม่มีตัวบุคคล แต่ผมคิดว่าเราต้องมองสภาพโครงสร้างสังคมไทยในขณะนั้นว่า จริง ๆ แล้วคณะราษฎรไม่ได้มีการปฏิรูป ในแง่พื้นฐาน ในแง่โครงสร้างเศรษฐกิจพื้นฐาน กลุ่มขุนนางเก่าเชื้อพระวงศ์ยังคงมีฐานเศรษฐกิจและสังคมอยู่มากกว่าคณะราษฎรมาก ๆ อันนี้เรามองไม่เห็นตัวบุคคลจริง แต่มันมีพลังอยู่

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ : ผมช่วยเสริมได้ ผมเคยอ่านรายงานสำรวจที่ข้าราชการของคณะราษฎรทำหลังกบฏบวรเดชคือ ในช่วงกบฏบวรเดชผมคิดว่าคงเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญมากที่จะประเมินว่า ระบบไหนตั้งอยู่ในฐานะอะไร เพราะว่ารัฐบาลเอง ผมเข้าใจว่าในกลุ่มผู้นำเองมีความโลเลอย่างสูง แม้กระทั่งพระยาพหลฯเอง หลายคนก็พยายามจะรู้ คนที่อยากสู้จริง ๆ กับพวกกบฏบวรเดชไม่มีเกิน แล้วปัญหาที่มีว่ารัฐบาลเองก็ไม่มีเงินมากพอ ผมเข้าใจว่า มีปัญหาเรื่องเงินกับเรื่องคนที่ช่วยเหลือ รัฐบาลประกาศเรียโรหิตคนช่วยเหลือสมทบทุนบริจาคไปช่วยปราบกบฏบวรเดช ผมคิดว่านี่เป็นตัวดัชนีที่จะวัดความรู้สึกของคนในเมืองหลวง แล้วการบริจาคก็ได้ไม่มากเท่าที่ควร ต่อมามีการออกไปสำรวจซึ่งมีรายงานอยู่ ความเห็นคนส่วนใหญ่ยังนิยมระบอบเก่า ที่โคราชเสียงที่ออกมาทุกคนก็ยังบ่นเห็นอกเห็นใจผู้นำเดิมอยู่ จากจดหมายที่ทำการสำรวจในภาคเหนือก็ยังนิยมผู้นำเดิมอยู่ เพราะฉะนั้นผมเข้าใจว่าหากประเมินออกมาในลักษณะนี้ก็คือว่า มติมหาชนส่วนใหญ่จริง ๆ แล้วก็ยังมีระบอบเก่า ถึงแม้ว่าคณะราษฎรจะออกมาบอกว่า มติมหาชนสนับสนุนรัฐบาล แต่ใจลึก ๆ รู้ว่า มติมหาชนสนับสนุนระบอบเก่า ผมว่ามันมีตัวดัชนีชี้แล้วรัฐบาลก็จะเร่งเรื่องการเรียโรเงินอยู่ตลอดเวลา หลังจากปราบกบฏเสร็จก็จะเรียโรเงินมาซื้ออาวุธเข้ากองทัพบกจะมีการเรียโรเงินตลอดทั้งปี ผมคิดว่า ตัวนี้เป็นตัวดัชนีบ่งชี้ความสนับสนุนของรัฐบาล อย่างน้อยมันก็ไม่ได้ทำให้คณะราษฎรมั่นใจว่าชาวบ้านสนับสนุนตัวเอง

แถมสุข นุ่มนนท์ : ดิฉันขอเสริมอาจารย์นครินทร์เกี่ยวกับเรื่องการเรียโร มีหนังสือราชกิจจานุเบกษาหนา ๆ ซึ่งมีแต่ชื่อผู้เรียโรว่าบริจาคเท่าไร ถ้าหากว่าบริจาจจริงหนาแน่นก็แสดงว่ามีผู้เรียโรไม่น้อย นอกเสียจากว่า คณะราษฎรจะแต่งเอง แต่มากทีเดียว (ปี 2476)

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ : มีหลักฐานชิ้นหนึ่งที่

อาจช่วยได้ คือบันทึกของคุณเอก วิสกุล คุณเอกเป็นเลขานุการสมาคมพาณิชย์จีนสยาม (มีสยามด้วยหรือไม่ผมอาจจะจำผิด) ในนั้นจะมี รายงานประชุมพ่อค้า การประชุมพูดถึงว่า พ่อค้าจะจ่ายให้รัฐบาลเท่าไรผมคิดว่าเงินที่ได้นิดเดียว ผมเข้าใจว่า ในนามของสมาคมทุกคนไม่มั่นใจว่า ใครจะแพ้ใครจะชนะ เพราะฉะนั้นพ่อค้าอยู่เฉย ๆ ดีกว่า ถ้าแสดงว่าเป็นพวกคณะราษฎรมาก เดียวเจ้ากลับอาจจะลำบาก ดังนั้นในนามของสมาคมพ่อค้าอย่างน้อยก็สะท้อนมติของพ่อค้าส่วนหนึ่ง ถึงแม้รัฐบาลจะประกาศว่า รัฐบาลมีมติมหาชนสนับสนุน แต่ในใจก็รู้อยู่แล้วว่าคนยังนิยมเจ้าอยู่

ชาวนิวทรี เกษตรศิริ : เมื่อ 3-4 วันที่แล้ว มีบทความเล็กๆ ในหนังสือพิมพ์บ้านเมือง นักศึกษาปริญญาโทเอามาให้ผมอ่าน เป็นขบวนการผิวนัย ที่ตรงราชวัตรที่สนามเป้า ตรงอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ แล้วมีพระอาจารย์ชุ่น อาจารย์ชุ่นก็จะสลักตัว 'ช' ให้กับบวร ทางคณะราษฎรก็ส่งหลวงเสรีเรื่องฤทธิ์ไปปราบ แล้วก็ยิงตายไปเป็นจำนวนมาก และยังพบอีกว่า ทหารระดับนายสิบจำนวนไม่น้อยได้ชัก 'ช' กัน ในบทความนั้นก็บอกว่า เป็นผิวนัย แล้วก็พยายามจะสถาปนาระบอบกษัตริย์ขึ้นมาใหม่ อันนี้เป็นเดือนสิงหาคม 2475 ผมไม่เคยได้ยินข้อมูลนี้มาก่อน แต่เมื่อผมอ่านแล้วตื่นเต้นมากกว่ามีอะไรอย่างนี้ด้วยหรือ เพียง 3 เดือนหลังการยึดอำนาจ เป็นข้อมูลที่แปลกมาก มันสะท้อนให้เห็นว่า คณะราษฎรต้องอยู่ในฐานะที่ลำบากมาก ในแง่เสถียรภาพของตัวเอง ผมอยากจะต่อที่อาจารย์นครินทร์พูดเล็กน้อยคือ หลังกบฏบวรเดชและต่อมาพระปกเกล้าทรงสละราชสมบัติ ระดับล่าง ๆ มีลัทธิหมอมวลร้องกันอยู่ทั่วเมือง ร้องว่าพระยาพหลเป็นต้นเหตุ เจ้าบวรเดชเป็นต้นเรื่อง จักรเจ้าเข้าป่าจับหมามานั่งเมือง ตัวลิเกถูกจับแต่บทลิเกก็ร้องกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะราษฎรต้องมีปัญหามาก ๆ ในการสถาปนาระบอบใหม่

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ : พรรคคอมมิวนิสต์จีนแห่งสยามก็มีใบปลิวออกมา สิ่งที่พรรคคอมมิวนิสต์จีน

สาขาสยามต้องการคือ ต้องการให้มีการปฏิวัติอีกครั้งหนึ่งเพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐบาล เพราะรัฐบาลคณะราษฎร เป็นรัฐบาลของพวกขุนนาง ใบปลิว ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนแห่งสยามก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลคณะราษฎรรู้สึกไม่มีความมั่นใจในการปกครองประเทศ

ธงชัย วินิจจะกุล : ผมใคร่ขอสรุปรายการในวันนี้ ถ้าหากว่าการจัดในวันนี้ประสบความสำเร็จก็อยู่ตรงที่ว่า เราได้นำเอาเรื่องเก่า ๆ ที่ดูเหมือนจบไปแล้ว กลับมาพิจารณาใหม่ อย่างน้อยการถกเถียงในที่นี้ก็จะเป็นประจักษ์พยานชัดว่า เรื่องที่ดูเหมือนสรุปแล้ว เอาเข้าจริง ก็ยังสรุปไม่ได้สักเรื่องหนึ่ง ถึงแม้เราจะเริ่มต้นด้วยข่าวกับดำ แต่หลังจากการถกเถียง จะเห็นได้ว่า ขวากับดำนั้นปนกันยุ่งไปหมด ประเด็นทั้งสองเรื่องวันนี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่อง จอมพล ป.พิบูลสงคราม แต่ผมคิดว่าภาพรวม ๆ ต่อความเข้าใจยุคสมัย จอมพล ป. เราจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการขึ้นป้าย การเสนอของทั้งสองท่านในวันนี้เหมือนกับจะพิจารณาเอาจอมพล ป. และปรากฏการณ์ในช่วงแรกๆของจอมพล ป. กับการเผชิญหน้า หรือสถานการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ปี 2475 แล้วพิจารณาในเงื่อนไขประวัติศาสตร์

ประเด็นของอาจารย์สมเกียรติ (วันทะนะ) นั้นไม่ว่าจะถูกหรือผิดก็ตาม ในแง่หนึ่งก็ชี้ให้เห็นว่าการนำเอาความเข้าใจใน พ.ศ. 2532 ไปพิจารณาอดีตนั้นใช้ไม่ได้ แต่จะต้องพิจารณากันในเงื่อนไขของเวลา โดยสรุป คุณสรศักดิ์ (งามขจรกุลกิจ) และคุณธำรงค์ศักดิ์ (เพชรเลิศอนันต์) ประสบความสำเร็จในการทำให้ภาพมันมัวขึ้น ซึ่งอาจจะนำไปสู่การที่จะต้องนำเรื่อง 2475 มาศึกษาพูดคุยกันใหม่

วันนี้ในโอกาส 50 ปีอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เราจึงพยายามจัดการเสวนานี้ขึ้นมา แม้ว่าจะเป็นเพียงงานเล็ก ๆ ก็ตาม และเราจะหาโอกาสจัดงานทำนองนี้ต่อไปอีก ขอขอบคุณครับ ●

เจ้าของ

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทร. 424-5768

ผู้จัดทำ

เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์นิข

ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

พิมพ์ที่

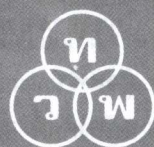
บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

ชุด เทคโนโลยีสมัยใหม่

Macmillan, London.

ในแต่ละเล่ม ได้อธิบายถึงพัฒนาการใหม่ล่าสุด ของวิทยาการสาขาต่าง ๆ ซึ่งได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วในทศวรรษนี้ ได้ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายสำหรับเยาวชนไทยโดยผู้เชี่ยวชาญของแต่ละสาขาเพื่อให้เยาวชนของเราได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ยากที่จะเข้าใจโดยการ อ่านจากหนังสือต่างประเทศด้วยตนเอง

- ความลึกลับของจักรวาล
- เลเซอร์แสงมหัศจรรย์
- คอมพิวเตอร์สมองกล
- มนุษย์กับดวงจันทร์
- โลกสัจฐาน
- โลกใต้ทะเล
- ระบบสุริยะ
- โลกเร้นลับ



ไทยวัฒนาพานิช

599 ถนนโมติจิตร กรุงเทพมหานคร 10100 โทรศัพท์ 2210111-5